

De weg naar.....

*professionalisering
certificering
kwaliteitsgarandering*

van boerderijeducatie

Door: Stichting Educatief Platteland
Datum: September 2007
1^e herziening in januari 2009

Stichting Educatief Platteland!

Inhoudsopgave

1.0 DE WEG NAAR PROFESSIONALISERING, CERTIFICERING EN KWALITEITSGARANDERING VAN BOERDERIJEDUCATIE	3
1.1 BOERDERIJEDUCATIE: MEER DAN HOBBY ALLEEN!.....	3
1.2 HET KWALITEITSSYSTEEM BOERDERIJEDUCATIE	3
 2.0 EXTERNE TOETSING BOERDERIJEDUCATIE OP BASIS VAN HET KWALITEITSSYSTEEM. 4	
2.1 BEOORDELINGSMETHODE	4
2.2 BEOORDELINGSTRUMENTEN	5
2.3 PROCES CERTIFICERING VOOR DE EDUCATIEBOER(IN)	6
 3.0 BEDRIJFSBEOORDELING BOERDERIJEDUCATIE IN DE PRAKTIJK.....	7
3.1 KOSTEN OM TOT CERTIFICERING TE KOMEN	7
3.2 VERPLICHT DOCUMENTATIE TEN TIJDE VAN DE SCREENING	8
3.3 LESVOORBEREIDING.....	9
 4.0 HET KWALITEITSSYSTEEM BOERDERIJEDUCATIE	14
<i>Bijlage 1: Evaluatieformulier scholen boerderijeducatie.....</i>	<i>27</i>
<i>Bijlage 2: Leeswijzer RI&E.....</i>	<i>28</i>
<i>Bijlage 3: Privacyreglement.....</i>	<i>30</i>
<i>Bijlage 4: De bezwaarprocedure.....</i>	<i>34</i>
<i>Bijlage 5: Aansluiting kerndoelen basisonderwijs met thema's boerderijeducatie.....</i>	<i>35</i>
<i>Bijlage 6: Aansluiting methodes natuuronderwijs basisonderwijs.....</i>	<i>37</i>
<i>Bijlage 7: Aansluiting kerndoelen voortgezet onderwijs (onderbouw) met thema's boerderijeducatie</i>	<i>45</i>

1.0 De weg naar professionalisering, certificering en kwaliteitsgarandering van boerderijeducatie

1.1 Boerderijeducatie: meer dan hobby alleen!

Wanneer je als educatieboer(in) groepen ontvangt is dit in de eerste plaats iets wat bij je past en wat je leuk vindt om te doen. Is de drijfveer puur economisch van aard, dan raden wij bij voorbaat af om educatie als secundaire tak op je bedrijf in te richten.

Duidelijk moet zijn dat een boer(in) die educatieve diensten wil gaan aanbieden, van te voren vast moet stellen wat zijn / haar passie hiervoor is, wat zijn / haar persoonlijke kwaliteiten zijn, wat educatieve waarden en mogelijkheden van je bedrijf en omgeving zijn, wat een reële doelgroep is om je op te richten etc. Kortom, schrijf voor jezelf een bedrijfsplan, waarin je een sterkte- zwakte- & kansen- en bedreigingen- analyse (SWOT-analyse) maakt voor zowel jezelf als ondernemer, je bedrijf, je omgeving, gekoppeld aan een kosten- baten analyse: wat zijn de te verwachten investering die gemaakt worden, afgezet tegen de te verwachten inkomsten.

Kom je dan tot de conclusie dat educatie een interessante verbredingstak voor je bedrijf is, bevelen wij aan om toe te werken naar een boerderijeducatieve functie die staat voor kwaliteit en professionaliteit. Hiermee ontgroeit deze verbredingstak de hobbymatige sfeer die beloond wordt met een bos bloemen en positioneert zich tot een kwalitatief hoogwaardige dienst die financieel gewaardeerd wordt.

1.2 Het kwaliteitssysteem boerderijeducatie

Stichting Educatief Platteland! heeft onderzoek gedaan naar de basisvoorwaarden waaraan een educatieboerderij en een educatieboer(in) zou moeten voldoen.

Aan de hand van een hiervoor ontwikkeld kwaliteitssysteem met kwaliteitscriteria kan per bedrijf bepaald worden in hoeverre aan de criteria voldaan wordt.

Met behulp van het kwaliteitssysteem kan een (potentiële) educatieboer heel gericht zichzelf, zijn bedrijf, zijn educatieve middelen en materialen toetsen op didactische kwaliteit en professionaliteit. Hiermee wordt duidelijk wat de kwaliteit van de huidige educatieve functie op een bedrijf is en waar nog verbetermogelijkheden zijn.

Dit kwaliteitssysteem kan gezien worden als een belangrijk handvat om boerderijeducatie tot een professionele en kwalitatief hoogwaardige tweede tak neer te zetten in de markt. Met als doel dat boerderijeducatie niet alleen een idealismegedreven functie blijft, maar doorontwikkelt tot een economisch interessante functie die door de markt en de maatschappij financieel gewaardeerd en gedragen wordt.

Stichting Educatief Platteland! realiseert zich dat dit kwaliteitssysteem nooit af is, ofwel dat het zich moet blijven doorontwikkelen. Vanaf 2009 wordt het kwaliteitssysteem ingezet voor de certificering van educatieboerderijen.

2.0 Externe toetsing boerderijeducatie op basis van het kwaliteitssysteem

2.1 Beoordelingsmethode

De criteria (zie hoofdstuk 4) waaraan de educatieboerderij en educatieboer(in) moeten voldoen, worden volgens een vaste procedure getoetst. De externe beoordelaar bepaalt in samenspraak met de educatieboer(in) in hoeverre er aan de gestelde criteria voldaan wordt. Aan de hand van de normstelling kan er vervolgens een score berekend worden, hetgeen inzicht geeft in hoeverre er per onderdeel als wel in totaliteit voldaan wordt aan gestelde criteria.

Onderstaande tabel geeft weer voor welke 5 aandachtsgebieden kwaliteitscriteria opgesteld zijn. Per aandachtsgebied zijn enkele criteria verplicht gesteld. Zie hoofdstuk 4. Deze verplichte criteria zijn zo belangrijk dat wanneer er niet aan voldaan wordt, dit punt eerst verbeterd moet worden voordat de educatieboerderij als zijnde voldoende kan worden beoordeeld. In onderstaande tabel is aangegeven aan hoeveel criteria per aandachtsgebied voldaan dient te zijn om een score van 70%, respectievelijk 85% van de criteria te behalen.

Aandachtsgebied	Aantal criteria	Voldaan aan 70% van de criteria; het minimum voor de basiscertificering	Voldaan aan 85% van de criteria; het minimum voor de herbeoordeling na 2 jaar
1. De educatieboerderij	21	15	18
2. De educatieboerderij en educatieve begeleider(s)	21	15	18
3. De onderwijs leersituatie	24	17	20
4. Scholing en ontwikkeling	4	3	3
5. Organisatie en beleid	8	6	7
Totaal	78	56	66

Alle criteria in de checklist wegen even zwaar; ze zijn allemaal 1 punt waard. Binnen elk aandachtsgebied moet allereerst aan minimaal 70% van de criteria voldaan worden, een norm die in samenspraak met de agrarische ondernemers is bepaald. Als bij de eerste beoordeling aan minder dan 70% is voldaan, maar aan meer dan 50%, dan kan eventueel een aanvullende toetsing worden afgesproken. Na 2 jaar zal herbeoordeling plaatsvinden waarbij er een doorgroei moet zijn van de educatieve functie naar een score van minimaal 85%.

In het minimum aantal criteria waaraan voldaan moet worden, zijn de verplichte criteria ook meegerekend. Er zijn twee situaties mogelijk waarbij de educatieboerderij niet als voldoende wordt beoordeeld, namelijk:

- A. aan de verplichte criteria wordt niet voldaan.
- B. per subonderdeel wordt niet (en daarmee ook niet in totaal) voldaan aan het minimum van 70%.

2.2 Beoordelingsinstrumenten

De checklist is het belangrijkste instrument om per aandachtsgebied te beoordelen in hoeverre aan de criteria voldaan wordt. Echter niet alle criteria zijn te beoordelen door alleen een keer het bedrijf te bezoeken en de boer(in) te spreken. Zo zijn de didactische vaardigheden van de educatieboer(in) alleen te zien wanneer er ook daadwerkelijk een les gegeven wordt.

In onderstaande tabel is per criterium aangegeven op welke wijze deze het beste beoordeeld kan worden.

Nummer	Methode		Nummer	Methode		Nummer	Methode
1	OB		27	OL		53	OL
2	OB		28	OL		54	OL
3	OB		29	OL		55	OL
4	OB & OL		30	OL		56	OL & D
5	OB		31	OL		57	E & I
6	OB		32	OL		58	OL & D& I
7	OL		33	OL		59	OL & D
8	OB		34	OL		60	OL
9	OB		35	I & E		61	OL
10	OB		36	I & E		62	OL
11	OB		37	I		63	OL
12	OB		38	I & D		64	OL
13	OB		39	OL		65	OL
14	OL		40	OL		66	OL
15	OB		41	I & OL		67	I & D
16	I		42	I & OL		68	D
17	D		43	I & OL		69	D & E & I
18	D		44	OL		70	I & D
19	D & I		45	OL		71	D
20	D		46	OL		72	I & D
21	D		47	I & OL		73	I & D
22	OL		48	I & OL		74	I
23	OL		49	OL		75	I & D
24	OL		50	OL		76	D
25	OL		51	OL		77	I & D
26	OL		52	OL		78	D

De volgende afkortingen worden in bovenstaande tabel gebruikt:

- D: *Documenten*: voor de beoordeling van de criteria waar een D bij staat, zal de externe beoordelaar documenten in moeten zien.
- E: *Evaluatie*: om bepaalde punten beter te kunnen beoordelen, kan dit aan de hand van evaluaties (docenten, leerlingen, een collega educatieboer) uitgevoerd worden.
- OB: *Observatie bedrijf*: om de criteria die hiertoe behoren te beoordelen, zal de externe beoordelaar een observatie op het bedrijf moeten houden.
- OL: *Observatie les*: om de criteria die hiertoe behoren te beoordelen, zal de externe beoordelaar minimaal één les moeten observeren.
- I: *Interview*: de externe beoordelaar zal door middel van een gesprek (interview) met de educatieboer(in), de docent of een leerling deze criteria kunnen beoordelen.

2.3 Proces certificering voor de educatieboer(in)

Om tot certificatie te komen moet het volgende proces doorlopen worden.

Stap 1. Documentatie

Bij interesse kan documentatie aangevraagd worden bij Stichting Educatief Platteland over het certificeren van educatieboerderijen. De handleiding '*De weg naar professionalisering, certificering & kwaliteitsgarandering van boerderijeducatie*' wordt toegezonden. Deze is ook te downloaden via de website www.educatiefplatteland.nl

Stap 2. Aanmelding

Bij blijvende interesse kan de potentiële educatieboer(in) zich aanmelden bij Educatief Platteland om in aanmerking te komen voor een certificaat. Educatief Platteland stuurt vervolgens een aanmeldingsformulier toe. Daarnaast moet een aansluitingsbijdrage overgemaakt worden van 100 euro.

Stap 3. Aansluiting

Educatief Platteland neemt, na ontvangst van het aanmeldingsformulier en de aansluitingsbijdrage, contact op met de educatieboer(in) om een afspraak te maken voor het volgen van een training en tevens voor de eerste bedrijfsbeoordeling.

Stap 4. Training

De potentiële educatieboer volgt de 2-daagse training boerderijeducatie, aangeboden door Educatief Platteland. Eventueel kan stap 5 voor stap 4 plaatsvinden, afhankelijk van de trainingsdatum.

Stap 5. Bedrijfsbeoordeling

Een externe beoordelaar bezoekt samen met een andere educatieboer de educatieboerderij op het moment dat er een educatieve groep op het bedrijf aanwezig is. Aan de hand van de checklist (zie hoofdstuk 4) wordt er gekeken in hoeverre het bedrijf aan de gestelde criteria voldoet. Indien nodig, geeft de beoordelaar aanwijzingen voor verbeterpunten waarmee aan de gestelde criteria voldaan kan worden. De bevindingen worden in een rapportage vastgelegd.

Stap 6. Basis certificatie

Aan de hand van de criteria en de vooraf vastgestelde normstelling wordt vastgesteld of er zodanig aan de eisen voldaan is dat het certificaat uitgereikt kan worden. Indien dit niet het geval is kan het bedrijf aanvullend getoetst worden. Na certificatie levert de educatieboer jaarlijks een voortgangsrapportage in over de kwaliteit op zijn boerderij. In de loop van 2009 komt hiervoor een format beschikbaar.

Stap 7. Herbeoordeling voor top-certificatie

Twee jaar na certificering wordt er verwacht dat er een doorgroei van de educatieve functie heeft plaatsgevonden naar minimaal 85% van de gestelde criteria. Om dit te toetsen zal een herbeoordeling plaatsvinden.

3.0 Bedrijfsbeoordeling boerderijeducatie in de praktijk

Voorafgaand aan het daadwerkelijke bezoek door een extern deskundige moeten de volgende zaken georganiseerd worden:

- 1) De educatieboer(in) krijgt vooraf ter informatie de checklist met kwaliteitscriteria toegestuurd waarop beoordeeld wordt. Documenten die ter inzage moeten liggen kunnen alvast verzameld worden en toegestuurd worden naar Educatief Platteland, zie paragraaf 3.2 en 3.3.
- 2) De educatieboer(in) zorgt dat ten tijde van de kwaliteitscontrole er een les plaatsvindt die gegeven wordt aan deelnemers die vallen onder de doelgroep van het bedrijf.
- 3) Voorafgaand aan de les stuurt de educatieboer(in) een lesvoorbereiding toe, zie paragraaf 3.3.
- 4) Na afloop loopt de extern deskundige enkele evaluatiepunten langs met de verantwoordelijke van de doelgroep (de docent)
- 5) Na afloop loopt de extern deskundige samen met de educatieboer(in) de checklist verder na en koppelt indien mogelijk het resultaat direct terug.
- 6) Binnen 2 weken na controle wordt een rapportage opgemaakt en opgestuurd. Bij positief resultaat wordt tevens het certificaat boerderijeducatie toegestuurd. De gecertificeerde educatieboer kan eveneens een gevelbordje bestellen. Bij een score lager dan 70%, maar hoger dan 50% kan een aanvullende bedrijfsbeoordeling plaatsvinden, dit ter beoordeling van de extern deskundige. Deze aanvullende beoordeling kost € 250,00.

Bij elke bedrijfsbeoordeling zal naast de externe auditor een collega-educatieboer meelopen. Hiermee blijft de beoordeling transparant en blijven de ondernemers mede verantwoordelijk voor de professionaliteit en kwaliteit van boerderijeducatie. Onderdeel van het certificeringstraject is dus de verplichting van elke educatieboer(in) minimaal een keer een auditor te vergezellen.

3.1 Kosten om tot certificering te komen

Het gehele proces van registratie, kwaliteitscontrole en certificering brengt de volgende kosten met zich mee:

Werkzaamheden	Totaal (excl. BTW)
Aanmelding & aansluiting	€ 100,00
* Training, inclusief materialen	€ 350,00
Bedrijfsbeoordeling & rapportage	€ 350,00
Administratie & onderhoud (per jaar)	€ 100,00
Totaal tot basiscertificatie	900,00
Herbeoordeling (na 2 jaar)	€ 350,-

** indien de training incompay wordt georganiseerd kan hiervoor een korting worden gegeven*

De bovenstaande bedragen zijn exclusief de handleiding, die gratis gedownload kan worden, maar ook besteld kan worden tegen de kostprijs van € 15,-. Ook de kosten van het gevelbordje (€ 35,-) is niet inbegrepen.

3.2 Verplichte documentatie ten tijde van de screening

Voorafgaande aan de bedrijfsbeoordeling dient de educatieboer bewijsstukken van onderstaande criteria te sturen naar Educatief Platteland. Deze bewijsstukken worden bewaard in het portfolio van de betreffende ondernemer. De meeste criteria waarvan een bewijsstuk vereist wordt zijn als verplicht aangetekend in het kwaliteitssysteem. Voor sommige van onderstaande criteria geldt dat deze niet verplicht zijn, bijvoorbeeld criterium 70. Vanzelfsprekend geldt dat een bewijsstuk dan ook niet vereist is. Echter wanneer de educatieboer(in) dit criterium afgetekend wil hebben, dient een bewijsstuk toegestuurd te worden.

Ook ten tijde van de screening dient de educatieboer de formulieren behorende bij onderstaande criteria bij de hand te hebben ter inzage:

Een toelichting op onderstaande criteria staat in hoofdstuk 4.

- 15. Speeltoestellen voldoen aan de voorwaarden gesteld in het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen (toon plaatsingsbewijs en logboek), tenzij deze alleen voor privé-gebruik zijn. Toon dit aan, bijvoorbeeld middels bordjes *privé*.
- 17. De boer(in) heeft een Risico- Inventarisatie & -Evaluatie gemaakt.
- 18. Er is een calamiteitenplan opgesteld en er wordt volgens de plaatselijke brandveiligheidsvoorschriften gehandeld.
- 19. De ondernemer verklaart te werken volgens de ARBO richtlijnen. Indien hiernaar gevraagd wordt moet documentatie getoond kunnen worden.
- 20. De boer(in) heeft een WA-verzekering afgesloten en heeft *educatie* als nevenactiviteit aangetekend op het polis blad.
- 22-34 (aandachtsgebied 2): elke ondernemer dient voorafgaande aan de screening een lesvoorbereidingsformulier in te vullen, zie paragraaf 3.3.
- 21. De boer(in) heeft een *Verklaring Omtrent Gedrag*, op het moment van toetsing niet ouder dan 3 maanden.
- 69. De boer(in) heeft ingevulde evaluatieformulieren van 10 scholen voor gevolgde boerderijlessen, zie bijlage 1.
- 70. De boer(in) heeft andere cursussen / trainingen gevolgd of wil deze volgen, ter competentiebevordering van de boerderijeducatie.
- 71. Het bedrijf doet mee aan de meitelling en kan hier een bewijsstuk van tonen.
- 72. Het bedrijf heeft (deels) inkomen uit de agrarische productie.
- 73. Het bedrijf voldoet aan de wettelijke eisen en beschikt over de verplichtingen die aan de bedrijfstak worden gesteld. Indien hiernaar gevraagd wordt moet documentatie getoond kunnen worden.
- 75. Er wordt een vergoeding voor de groepsontvangst ontvangen van minimaal 50 euro per les (1½ -2 uur met inzet van 1 begeleider).
- 76. Er is een indicatie van de kosten en opbrengsten van de educatietak en hoe deze zich verhoudt tot de overige activiteiten van het bedrijf.

3.3 Lesvoorbereiding

Twee weken voorafgaande aan de audit dient de educatieboer(in) een lesvoorbereidingsformulier in te vullen, zie onderstaande documenten. Dit dient zo nauwkeurig en zorgvuldig mogelijk te gebeuren. Op basis van het lesvoorbereidingsformulier zal de externe deskundige de les beoordelen.

Indien het formulier niet volledig genoeg is ingevuld wordt deze geretourneerd voor verdere aanvullingen. Uiterlijk een week voor het bedrijfsbezoek dient het definitieve lesvoorbereidingsformulier naar Educatief Platteland gemaild te zijn.

Lesvoorbereiding

Welke klas/groep (BaO / VO)	Datum van uitvoering
Aantal leerlingen	Duur van de bijeenkomst
In het kader waarvan vindt de excursie plaats (aansluiting bij project, methodes etc)	Bij welke kerndoelen sluit de les aan (nummers noteren)

Lesopdracht

Omschrijf globaal wat je gaat doen tijdens de les, welke onderwerpen aan bod komen en op welke wijze de les georganiseerd wordt.

Doelstelling (formuleer goede doelstellingen)

Cognitief (hoofd)	De leerling.....
(Psycho)motorisch (handen)	De leerling.....
Affectief (houding)	De leerling.....

Beginsituatie

Wat is de samenstelling van de klas / groep (allochtoon, autochtoon / jongens, meisjes etc)
Wat is de voorkennis van de leerlingen t.a.v. het onderwerp
Wat is de te verwachte interesse
Waar en hoe ga je de groep ontvangen? (welke ruimte, zitgelegenheid etc)
Wat is de beschikbare tijd die je voor de les hebt
Overige gegevens

De onderwijsleersituatie

tijd	fase	te ondernemen stappen/activiteiten om het doel te bereiken	hulpmiddelen
	Beschrijf de Inleiding ▪ pakkend begin ▪ opwekken van motivatie ▪ lesonderwerp noemen ▪ doel aangeven ▪ aansluiten bij vorige leerstof ▪ wat gaan we doen ▪ organisatorische punten ▪ huisregels		
	Omschrijf het kerngedeelte van de les ▪ Wat ga je doen ▪ Hoe bouw je de leerstof op/ Wat zijn de leerstappen? ▪ Welke werkvormen pas je toe		
	Hoe vindt de afsluiting van de les plaats Hoe sluit je af (welke werkvorm) Hoe vat je samen wat geleerd is Hoe koppel je dit terug met de doelstelling? Hoe kom je erachter hoe de manier van leren ervaren is		

Beoordelingscriteria

Waaraan kunnen leerlingen zien dat ze hun doel bereikt hebben
en waaraan kan de boer / docent zien dat de leerling de doelstellingen gehaald heeft

Terugblik op de les

Zijn de doelen door de leerlingen bereikt

Waaraan kan ik dat zien

Wat is mijn bijdrage geweest aan het wel/niet bereiken van de doelstellingen

Beschrijf kort de sfeer tijdens de les

Welk gedrag van mijzelf heeft invloed gehad op de sfeer

Wat breng ik de volgende keer in praktijk van wat ik nu geleerd hebt

Werkanalyse

Alleen invullen bij motorische handelingen (praktische vaardigheden) / practicum.
Beschrijf de handeling in stappen. Geef bij elke stap aan hoe leerlingen deze uitvoeren en geef aan waarom op deze manier.

Wat	Hoe	Waarom

4.0 Het kwaliteitssysteem boerderijeducatie

De weg naar.....

*professionalisering
certificering
kwaliteitsgarandering*

van boerderijeducatie

1. De educatieboerderij

1. Het bedrijf biedt voldoende mogelijkheden voor educatieve praktijkactiviteiten

	JA/NEE	OPMERKING	TOELICHTING
1. Er is ruimte om fietsen, auto's en bussen te parkeren		VERPLICHT	Eenvoudige parkeerplek zoals een hoek van het erf of weiland is voldoende
2. Er is een overdekte ruimte waar de groepen ontvangen kunnen worden en gelegenheid hebben om te zitten		VERPLICHT	De ruimte waar de kinderen en begeleiders ontvangen worden is overdekt en biedt voldoende zitgelegenheid (stoelen, bankjes, stobalen, blokken zaagsel etc)
3. Er is een toilet beschikbaar voor de groepen		VERPLICHT	Een dames en heren toilet zou aan te bevelen zijn, maar is niet verplicht. Het kan ook zijn dat de toilet van het woonhuis beschikbaar gesteld wordt.
4. Op het bedrijf zijn minimaal 5 mogelijkheden om thema's, in relatie tot de boerderij, te demonstreren en/of door de leerlingen zelf in de praktijk te laten ervaren.			Bijvoorbeeld fruit sorteren in de sorteerruimte, voerpad aanvegen, voeren, verschillende voersoorten voelen en ruiken, weidevogels zoeken, grondboring, koeien scheren, inseminatie, melken, bekappen, kuilhoop meten, bedrijfskleding aantrekken. Qua thema's kan het hierbij gaan over: diergezondheid, fokkerij, voeding, huisvesting, natuurbeheer, bemesting etc
5. Het bedrijf biedt bij regenval mogelijkheden om delen van het educatief programma binnen voort te zetten			Wanneer de meeste onderdelen al in overdekte ruimtes plaatsvinden is dit criterium geen probleem. Vinden de meeste onderdelen echt in de open lucht plaats, zorg er dan voor dat werkvormen en bijborende educatieve middelen en materialen eenvoudig in een overdekte ruimte neergezet kunnen worden.

2. Het bedrijf is een veilige leeromgeving

	JA/NEE	OPMERKINGEN /	TOELICHTING
6. Op het bedrijf wordt duidelijk aangegeven welke gebouwen, machines, apparaten en materialen <i>verboden</i> of <i>gevaarlijk terrein</i> zijn, bijvoorbeeld middels bebording.			Middels bebording, het spannen van lint etc
7. Ten tijde van een les rijden er geen landbouwmachines in het gebied waar les wordt gegeven, tenzij ze onderdeel uitmaken van het lesprogramma			Wanneer de machines niet gebruikt worden, dan zijn deze uit veiligheidsredenen niet toegestaan in het lesgebied. Hiervoor geldt natuurlijk dat machines buiten werking wel toegestaan, mits deze voldaan aan de veiligheidscriteria, zie o.a. criterium 8 en 9. Onder lesgebied wordt verstaan: de locaties op het bedrijf waar leerlingen zich begeven. Ook de route die de kinderen af moeten leggen tussen verschillende leslocaties in wordt gezien als lesgebied
8. Sleutels zijn uit machines verwijderd			Door verwijdering van sleutels kunnen bezoekers niet zelfstandig een machine, apparaat aanzetten, starten
9. Messen of andere scherpe delen van machines en werktuigen zijn richting de grond geplaatst			Door messen en andere scherpe onderdelen naar beneden te richten, voorkom je ongelukken
10. Hooi- / strozolders zijn afgesloten			Een bordje met bijvoorbeeld <i>verboden toegang</i> is niet voldoende. Middels een hekje, slot etc moet deze ruimte echt afgesloten zijn. Ladders zijn indien mogelijk verwijderd.
11. De mestput / mestkelders zijn afgesloten		VERPLICHT	Een bordje met bijvoorbeeld “verboden toegang” is niet voldoende. Middels een hekje, slot etc moet deze ruimte echt afgesloten zijn
12. Medicijnen, chemische bestrijdingsmiddelen en andere gevaarlijke stoffen zijn niet toegankelijk voor leerlingen / bezoekers		VERPLICHT	Genoemde middelen staan uit het zicht van de leerlingen / bezoekers en worden zonodig in afgesloten ruimtes bewaard.
13. Er is gelegenheid voor reiniging van handen en schoeisel		VERPLICHT	Handen kunnen gewassen worden met stromend water. Tevens is er gelegenheid voor het reinigen van schoeisel middels borstel, matten etc. De boer(in) wijst ook op deze faciliteiten
14. Dieren die een gevaar kunnen vormen lopen niet binnen het bereik van de groep			Dieren die een verhoogd risico vormen tot bijtgedrag, stootgedrag, ziek zijn (besmettelijk) etc

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
15. Speeltoestellen voldoen aan de voorwaarden gesteld in het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen (plaatsingsbewijs en logboek liggen ter zage), tenzij deze alleen voor privé-gebruik zijn. In dat laatste geval is dit zichtbaar, bijvoorbeeld middels bordjes <i>privé</i>			<u>Alle</u> voor de leerlingen zichtbare speeltoestellen zijn middels bordjes of met een afzetting tot verboden gebied verklaard als deze niet voldoen aan de voorwaarden gesteld in het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen
16. Alle mensen die werkzaam zijn op de boerderij, zijn op de hoogte wanneer groepsonvangst plaatsvindt			Alle medewerkers op de boerderij weten dat er een groepsonvangst plaatsvindt en waar deze plaatsvindt
17. De boer(in) heeft een Risico- Inventarisatie & -evaluatie analyse gemaakt (zie www.rie.nl) Indien meer dan 40 uur betaalde arbeid wordt verricht in enige week, dan is deze RI&E getoetst door een gecertificeerde deskundige		VERPLICHT	De RI&E moet altijd ter inzage liggen en in sommige gevallen getoetst worden door een deskundige. Zie bijlage 2 voor aanwijzingen over de RI&E
18. Het bedrijf voldoet aan de geldende brandveiligheidseisen en er is een calamiteitenplan opgesteld		VERPLICHT	Brandveiligheidsvoorschriften worden gegeven door uw gemeente. Zie voor een toelichting ook bijlage 2
19. De ondernemer verklaart te werken volgens de ARBO richtlijnen, zoals aangegeven is in de RI&E. Indien hiernaar gevraagd wordt kan documentatie getoond worden		VERPLICHT	Zie bijlage 2, doorgaans zijn de richtlijnen integraal opgenomen in de toelichting op de RI&E van uw keuze
20. De boer(in) heeft een WA-verzekering afgesloten en heeft <i>educatie</i> als nevenactiviteit aangetekend op het polisblad		VERPLICHT	Als agrarisch ondernemer heb je een aansprakelijkheidsverzekering voor agrarische bedrijven: deze is van toepassing op schade aan derden & werkgeversaansprakelijkheid. Bij verlening van professionele educatie zijn je taken uitgebreid in een andere beroepsmatigheid -> De agrarische ondernemer dient “educatie” als nevenactiviteit te laten aantekenen op de polis
21. De boer(in) heeft een Verklaring Omtrent Gedrag. Tijdens de bedrijfsbeoordeling is de verklaring niet ouder dan 3 maanden		VERPLICHT	Zo’n VOG heet in de volksmond ook wel bewijs van goed gedrag. Het is een verklaring waaruit blijkt dat uw gedrag geen bezwaar oplevert voor uw baan / functie. U krijgt de VOG als uit het VOG-onderzoek blijkt dat u geen strafbare feiten op uw naam heeft staan. Heeft u wel een strafblad, dan wordt beoordeeld of uw strafbare gedrag uit het verleden relevant is voor het doel waarvoor de VOG is aangevraagd
SUBTOTAAL 1: AANTAL PUNTEN			

2. De educatieboer(in) en educatieve begeleider(s)

Onder begeleiders worden educatieve medewerkers van de educatieboer(in) en eventuele begeleiders vanuit school verstaan, die subonderdelen van de les begeleiden

1. De educatieboer(in) beschikt over de benodigde competenties en didactische vaardigheden om educatieve activiteiten te organiseren en te begeleiden

A. De inhoud van hetgeen de boer(in) vertelt prikkelt en boeit de 'leerlingen':

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
22. De leerlingen luisteren naar de boer(in)			De leerlingen zijn stil als de boer(in) zijn/haar verhaal vertelt. De leerlingen antwoorden wanneer de boer(in) interactieve vragen stelt
23. De leerlingen stellen vragen			De leerlingen stellen meerdere vragen naar aanleiding van hetgeen de boer(in) vertelt
24. Het verhaal van de boer(in) activeert en enthousiasmeert de leerlingen			De leerlingen praten enthousiast over wat ze gaan doen / uit hun reacties blijkt dat ze benieuwd zijn hoe het er in de praktijk uitziet. De leerlingen doen goed mee bij de verschillende activiteiten

B. De boer(in) spreekt begrijpelijk Nederlands:

25. De boer(in) spreekt duidelijk			De boer(in) articuleert goed en spreekt met voldoende volume zodat hij/zij verstaanbaar is voor iedereen
26. De boer(in) spreekt langzaam			Het verhaal van de boer(in) is qua spreektempo voor iedereen te volgen; dit blijkt o.a. uit de antwoorden die gegeven worden op interactieve vragen
27. De boer(in) legt vaktermen uit			Vaktermen worden tijdens het verhaal benoemd, en achtereenvolgens in begrijpbare taal uitgelegd

C. De boer(in) is in staat om verschillende doelgroepen te ontvangen, dus in staat om lessen op verschillende niveaus te geven:

28. De boer(in) stelt de beginsituatie vast door het stellen van enkele vragen of het uitvoeren van opdrachten			Tijdens de inleiding vraagt de boer(in) bijvoorbeeld wie al vaker op een boerderij geweest is, wat ze daar nog van weten, of het leuk was, waarom etc. Tevens wordt gevraagd of er in de les op school al aandacht is besteed aan het boerderijbezoek etc.
--	--	--	--

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
29. De boer(in) houdt rekening met niveauverschillen binnen de groep, bijvoorbeeld door het stellen van moeilijke en minder moeilijke vragen			Door het stellen van moeilijke en minder moeilijke vragen, of door elkaar dingen te laten uitleggen, elkaar te laten aanvullen. Zorg ook voor een goede mix van theorie en praktijk, zodat ieders kwaliteiten tot uiting komen
30. De boer(in) gaat in op de vragen van de leerlingen			De boer(in) gaat serieus in op vragen van leerlingen en geeft zo goed mogelijk antwoord op de vragen.
31. De boer(in) stelt vragen en geeft opdrachten om te toetsen of hetgeen verteld is, ook begrepen is			Na de activiteiten, werkvormen en opdrachten koppelt de boerin het geleerde terug, zodat feedback gekregen wordt of alles begrepen is. Dit kan soms centraal gebeuren, soms in groepjes en soms tussentijds bij individuen
32. De boer(in) zorgt er voor dat alle leerlingen betrokken worden bij de lesactiviteiten. Bijvoorbeeld bij het beantwoorden van vragen en bij de uitvoering van handelingen			De boer(in) verdeelt haar aandacht over de groep en zorgt ervoor dat alle leerlingen betrokken zijn bij de activiteit die op dat moment gaande is. Stille leerlingen of leerlingen die achteraan staan worden er ook bij betrokken
33. De boer(in) zorgt ervoor dat de inhoud van de lessen herkenbaar is voor de leerlingen			De dagelijkse activiteiten op de boerderij worden herkenbaar gemaakt door ze te plaatsen in het dagelijks leven van het kind. Bijvoorbeeld: het knippen van nagels bij een koe > pedicure. 1 liter melk = 1 pak melk enz
34. De boer(in) benadert de groep op een persoonlijke manier			De leerlingen voelen zich veilig bij de boer(in) en er is duidelijk sprake van interactie tussen boer(in) en leerlingen
2. De boer(in) draagt verantwoordelijkheid voor het aanbieden van educatieve diensten			
35. De boer(in) biedt de mogelijkheid tot kennismakingsgesprekken voor de leerkrachten			De kennismakingsgesprekken kunnen zowel telefonisch als op de boerderij plaatsvinden. Tijdens zo'n gesprek wordt de inhoud van de les met de docent afgestemd, de wederzijdse verwachtingen, de wijze waarop alles in z'n werk gaat en georganiseerd wordt
36. De boer(in) biedt scholen de mogelijkheid tot continuïteit, bijvoorbeeld middels doorlopende leerlijnen			Er zijn meerdere educatieve programma's ontwikkeld, gekoppeld aan seizoenen, leerjaren etc, zodat bij frequent bezoek de klas steeds een ander programma aangeboden kan krijgen
37. De boer(in) onderhoudt contact met scholen			De boer(in) informeert jaarlijks of er belangstelling is voor boerderijlessen, houdt scholen op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen op de boerderij, evalueert lessen met scholen etc

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
38. Ten tijde van de groepsontvangst is er vanuit de boerderij iemand met een BHV diploma aanwezig		VERPLICHT	Zie www.bhv.nl Als werkgever bent u verplicht één of meer werknemers aan te wijzen als bedrijfshulpverlener. Als zich in het bedrijf een situatie voordoet die direct gevaar oplevert voor de veiligheid en gezondheid van werknemers en derden, moeten de bedrijfshulpverleners letsel en schade zo veel mogelijk voorkomen en beperken. Het is aan te bevelen in ieder geval de educatieboer(in) als BHV-er aan te wijzen
39. Tijdens de groepsontvangst is er altijd iemand aanwezig die toezicht houdt op de aanwezige personen			Er is voldoende begeleiding beschikbaar die zicht heeft op <u>alle</u> leerlingen. Dit kunnen ook ouders zijn die vanuit school zijn meegekomen.
3. De begeleiders beschikken over de benodigde competenties en didactische vaardigheden om de educatieve groepen op het bedrijf te begeleiden <i>Onder begeleiders worden educatieve medewerkers van de educatieboer(in) en eventuele begeleiders vanuit school verstaan, die subonderdelen van de les begeleiden</i>			
40. Er is voldoende bekwame begeleiding beschikbaar om de leerlingen bij de les te betrekken en te begeleiden			Indien de leerlingen in groepjes werken, is er voor elk groepje 1 begeleider beschikbaar. De begeleider kan zowel van de boerderij als van de school zijn De begeleider moet in staat zijn de leerlingen bij de les te betrekken en te begeleiden (bijvoorbeeld bij het invullen van een werkblad, het uitvoeren van een vaardigheid)
41. De begeleider weet de verschillende educatieve onderdelen op het bedrijf te vinden			De begeleider weet waar de verschillende leslocaties en wat e lesroutes zijn. Zodoende kunnen de leerlingen veilig en efficiënt begeleid worden tussen de verschillende lesonderdelen.
42. De begeleider heeft dezelfde competenties als de educatieboer(in)			Zie onderdeel 2.1 A, B, C -> onder het kopje “de educatieboer(in) en educatieve begeleider(s)”, criteria 22 t/m. 34
SUBTOTAAL 2: AANTAL PUNTEN			

3. De onderwijsleersituatie

1. De vorm waarin de les gegeven wordt, is helder, praktisch, georganiseerd en didactisch onderlegd

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
43. Voorafgaand aan de les zijn eventuele wensen ten aanzien van kleding en schoeisel met de school gecommuniceerd			Denk aan: wel of geen laarzen, krijgen de leerlingen bedrijfskleding aan, komen de leerlingen op plekken waar ze snel vies worden.
44. Tijdens de introductie van de les komen de <i>huisregels</i> aan de orde			Voorbeelden van huisregels: stil zijn bij een bepaald teken, rustig zijn bij de dieren, reinigen van schoeisel, afval in afvalbakken deponeren. Dit kan eventueel via een brief vooraf met de school gecommuniceerd zijn; toon de brief
45. Er is sprake van een duidelijke lesopbouw: inleiding, kern, afsluiting			<u>Inleiding</u> pakkend begin, opwekken van motivatie, lesonderwerp noemen, doel aangeven, aansluiten bij vorige leerstof, wat gaan we doen, organisatorische punten, huisregels <u>Kern: centrale gedeelte</u> logische opbouw v.d. leerstof, inzet van werkvormen <u>Afsluiting</u> Productevaluatie en procesevaluatie (wat is er geleerd / hoe is er geleerd) Bijvoorbeeld door een spelvorm, nabespreking etc
46. De les heeft verschillende soorten doelen, gericht op <i>hoofd, hart en handen</i>			Kennisdoelstelling, vaardigheidsdoelstellingen en houdingsdoelstellingen
47. De les wordt geëvalueerd: zijn de voorgenomen lesdoelen gehaald?			Middels inzet van evaluatievormen (spel, vragen stellen, presentatie etc) wordt geëvalueerd of de beoogde doelstellingen de doelstellingen uit het lesvoorbereidingsformulier behaald zijn
48. Wanneer lesdoelen niet behaald zijn, wordt nagegaan waar dit aan gelegen heeft en wat er veranderd kan worden			Bij het niet behalen van de lesdoelen kan de boer bij zichzelf nagaan waar dit mogelijkwijs aan gelegen heeft. Beter is om dit bijvoorbeeld terug te koppelen met een docent, of gewoon eens iemand (een collega educatieboer) laten meelopen met de boerderijles
49. De lesinhoud sluit aan bij de voorkennis en bij de belevingswereld van de leerlingen			De lesinhoud borduurt voort op hetgeen de leerlingen al weten. Tijdens de inleiding is de voorkennis vastgesteld. Praktijksituaties worden zonodig uitgelegd door deze te vergelijken met voorbeelden uit de belevingswereld van de doelgroep

	JA/ NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
50. De lesinhoud is gevarieerd			Verschillende thema's komen op verschillende wijze in de lespraktijk aan bod
51. De lesinhoud biedt de mogelijkheid om nieuwe leerervaringen op te doen			De les is ontdekkend, waardoor leerlingen de mogelijkheid krijgen dingen te ervaren die ze zelf nog nooit gedaan hebben / gezien hebben / beleefd hebben. Bijvoorbeeld een biggetje aaien, een grondboring doen, een appel op correcte wijze plukken, een koe melken, het verschil tussen hooi en stro ruiken
52. De lesinhoud is exemplarisch van karakter (wel: het leven van de bij / niet: het leven van insecten)			Gezien het korte tijdsbestek van een boerderijles moeten de doelstellingen beperkt zijn. Door te breed in te steken raakt de doelgroep de rode draad kwijt en wordt uiteindelijk geen enkele doelstelling echt behaald
53. De lesinhoud komt overeen met breed maatschappelijk gedragen inzichten			Vertel bijvoorbeeld wel dat biologisch anders is dan gangbaar, maar ga de leerlingen niet overtuigen alleen nog maar biologische producten te eten omdat dit zoveel gezonder zou zijn. Probeer als ondernemer de doelgroep een beeld te geven van de sector, probeer hun vooral niet te overtuigen van eigen specifieke bedrijfskeuzes. Leg uit wat je doet en waarom je doet en laat hen vrij daar een mening over te vormen
54. De lesinhoud is controversieel (aanvechtbaar / oproepend tot discussie) om bepaalde denkpatronen te doorbreken			De lesinhoud zet de leerlingen aan tot denken. Zaken die weerstand op kunnen roepen bij de leerlingen worden niet achterwege gelaten maar worden aan de orde gesteld als dit aansluit bij de inhoud van het lesprogramma. Bijvoorbeeld: verwijderen van hoorns, het scheiden van het kalfje bij de moeder, het doden van dieren voor vleesconsumptie
55. De les is opgebouwd uit verschillende activiteiten en alle leerlingen worden hier actief bij betrokken			Verschillende werkvormen worden toegepast waarbij de hoofd, hart en handen doelstellingen een plek krijgen, zodat iedereen op zijn haar niveau en aansluitend bij zijn of haar interesse, kan leerervaringen kan opdoen
56. De les wordt qua tijdsbestek volgens planning uitgevoerd			Zie beoogde planning uit de lesvoorbereiding, zie paragraaf 3.3
57. De lesinhoud biedt mogelijkheden om een vervolg te geven op school			Naar aanleiding van de les kan bijvoorbeeld de opdracht gegeven worden voor een onderzoek, een presentatie, een knutselopdracht etc. Ofwel het biedt de leerkracht de mogelijkheid om er een vervolg aan te geven. Dit kan eventueel ook op een ander moment in een leerjaar zijn of zelfs in een geheel in een ander leerjaar.

2. De lesstof en de onderwijs- leerhulpmiddelen zijn afgestemd op de praktijksituatie en sluiten aan bij de kerndoelen (van de relaterende vakken) van het onderwijs

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
58. De les sluit aantoonbaar aan bij onderwerpen of thema's die behandeld worden in betreffende leerjaren			Op het lesvoorbereidingsformulier (zie paragraaf 3.3) moet aangegeven worden in welk kader de groep boerderijeducatie volgt op het bedrijf. Hierbij moet ondermeer aangegeven worden bij welk vakgebied, onderwerpen of project de boerderijles aansluit. Zie o.a. de lijst met onderwerpen vanuit de methodes natuuronderwijs basisonderwijs, bijlage 6
59. De lesinhoud sluit aan bij de kerndoelen / eindtermen van het onderwijs			Geef op het lesvoorbereidingsformulier, zie paragraaf 3.3, hoe de boerderijles aansluit bij de kerndoelen of eindtermen van het basis- of voortgezet onderwijs. Zie bijlage 5 en 7 voor de kerndoelen van het basisonderwijs en voortgezet onderwijs (onderbouw)
60. De lesinhoud is bruikbaar en heeft betekenis voor het dagelijkse leven			De inhoud van de boerderijles moet betekenis hebben en bruikbaar zijn voor het dagelijks leven van de doelgroep, bijvoorbeeld hoe je in de winkelschappen het verschil ziet tussen scharreleieren en graseieren. Of: waarom er rond september pas weer lekkere Elstar-appels in de winkel liggen (rond de oogsttijd)
61. Tijdens de educatieve les worden materialen en middelen uit de praktijk ingezet			Om een verhaal te verduidelijken en levendig te maken is het goed om middelen of materialen ter ondersteuning in te zetten. Het beste kan dit gedaan worden door datgene in te zetten wat je gebruikt op je bedrijf voor die betreffende doeleinden; een rietje voor inseminatie laten zien, een klauwbekapbox, het vacuüm laten voelen in de melkstal

3. De kennisoverdracht van de educatieve lessen vindt plaats door toepassing van praktijkopdrachten, beleving en interactieve werkvormen

62. De les maakt directe ontmoetingen op en rond de boerderij mogelijk			Directe ontmoetingen zijn juist de meerwaarde die een praktijksituatie te bieden heeft. Door directe ontmoetingen van dieren, producten, gewassen etc zal het geleerde vrijwel nooit vergeten worden; het vasthouden van een biggetje, het ontleden van een gewas, het betreden van de kraamstallen
63. De les biedt mogelijkheden om zintuigen te gebruiken: zien, horen, ruiken, voelen, proeven			Tijdens een praktijkles moeten leerlingen dingen kunnen zien, ruiken, proeven, aanraken.

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
64. De les biedt mogelijkheden om te verzorgen of verantwoordelijkheidsgevoel te ontwikkelen			Wanneer tijdens de boerderijles een doelgroep een taak / opdracht krijgt in relatie tot de bedrijfswerkzaamheden, ervaren ze iets van de verantwoordelijkheid en zorgzaamheid die je als ondernemer voor je bedrijf hebt; bijvoorbeeld het voeren van de dieren, het afmeten van het voer, het schoonmaken van de stal, het kijken of er een ziek dier in de groep is, het uitsorteren van “verkeerde” eieren, het uitmeten op welke plekken een nieuw plantje ingezaaid mag worden etc
65. Tijdens de les worden verschillende activiteiten uit de praktijk gedemonstreerd of met / door leerlingen uitgevoerd			Door leerlingen echt praktijkwerkzaamheden te laten zien / doen, leren, beleven, begrijpen ze pas echt hoe iets in zijn werk gaat
66. Tijdens de les wordt er gewerkt met verschillende interactieve werkvormen			Het toepassen van verschillende interactieve werkvormen maakt de les afwisselend en aantrekkelijk en verhoogt het leervermogen. Voorbeelden van werkvormen die interactief gehanteerd kunnen worden zijn: discussie, presenteren, groepsgesprek, quiz, opdracht, meewerken op de boerderij, onderzoek
SUBTOTAAL 3: AANTAL PUNTEN			

4. Scholing en ontwikkeling

1. De boer(in) werkt aan het bevorderen van zijn/haar deskundigheid

67. De boer(in) heeft de <i>training Boerderijeducatie</i> gevolgd		VERPLICHT	Deze wordt aangeboden door Stichting Educatief Platteland
68. Een praktijkles van de educatieboer(in) wordt door een externe kwaliteit bewakende partij bijgewoond, beoordeeld en geëvalueerd. Deze wordt vergezeld van een collega-educatieboer		VERPLICHT	Een externe deskundige beoordeelt de wijze waarop educatie aangeboden wordt. Voor het onderwijs is deze onafhankelijke screening een indicatie dat er onderwijs wordt verzorgd op een professionele wijze. Deze onafhankelijke deskundige laat zich bij de bedrijfsbeoordelingen vergezellen van een educatieboer(in) die mede beoordeelt. Hiermee blijft de beoordeling transparant en blijven de ondernemers mede verantwoordelijk voor de professionaliteit en kwaliteit van boerderijeducatie

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
69. De boer(in) kan aantonen in de afgelopen 18 maanden minimaal 10 boerderijlessen gegeven te hebben, zie bijlage 1. De boer(in) kan aantonen aan de hand van de 10 boerderijlessen feedback gevraagd te hebben en hier lering uit getrokken te hebben		VERPLICHT	Hiermee wordt toetsbaar dat de boer(in) al ervaring heeft met boerderijlessen en dat hij/zij wil leren van ervaringen en feedback. De lessen dienen geëvalueerd te zijn met behulp van het formulier dat als bijlage 1 is opgenomen
70. De boer(in) heeft andere cursussen / trainingen gevolgd of wil deze volgen, ter competentiebevordering van de boerderijeducatie			Bijvoorbeeld cursussen om extra kennis op te doen over specifieke onderwerpen: waterkwaliteit, weidevogels, klauwbekappen. Of bijvoorbeeld cursussen omtrent presentatievaardigheden of toepassing van werkvormen
SUBTOTAAL 4: AANTAL PUNTEN			
5. Organisatie en beleid			
1. Er is sprake van continuïteit op het agrarisch bedrijf			
71. Het bedrijf doet mee aan de metelling (gecombineerde telling) en kan hier een bewijsstuk van tonen		VERPLICHT	De metelling is een jaarlijkse enquête die door Europa wordt opgelegd en waaraan alle landbouwers onderworpen zijn. Deze wordt traditioneel in de maand mei ingevuld. Deze metelling geeft aan dat je een agrarisch bedrijf in praktijk bent, gezien je anders niet aan de metelling mee zou hoeven te doen
72. Het bedrijf heeft (deels) inkomen uit de agrarische productie		VERPLICHT	Dit toont aan dat door agrarische productie inkomsten verworven worden, waardoor het bedrijf een agrarische functie blijft houden
73. De ondernemer verklaart dat het bedrijf voldoet aan de wettelijke eisen en beschikt over de verplichtingen die aan de bedrijfstak(ken) worden gesteld. Bij ontvangst van bezoekers op het bedrijf houdt de ondernemer rekening met de hygiënevoorschriften die gelden voor de betreffende agrarische bedrijfstak(ken) . Indien hiernaar gevraagd wordt kan bewijs documentatie getoond worden.		VERPLICHT	Dit criterium betreft álle bedrijfstakken op het bedrijf, inclusief nevenactiviteiten. Enerzijds gaat het over sectorale richtlijnen (IKB, KKM, CPE, EKO etc), anderzijds wettelijke richtlijnen zoals HACCP (bij het bereiden en verstrekken van eten en drinken, de geldende Europese hygiënevoorschriften voor de verschillende agrarische bedrijfstakken, maar ook over gemeentelijke vergunningen . Let ook op kleine gezelschapsdieren die vaak voor de educatieve activiteiten zijn aangeschaft. Juist die dieren worden het meest aangeraakt en geknuffeld. Let er op dat ook daar hygiënevoorschriften voor kunnen gelden

2. Er is sprake van bedrijfseconomische continuïteit / continuïteit van de educatietak

	JA/NEE	OPMERKINGEN	TOELICHTING
74. De educatieboerderij heeft indien nodig, vervangende begeleiding beschikbaar, die kan invallen en / of ondersteuning kan bieden bij lessen			De educatieboer(in) heeft minimaal 1 oproepkracht die de educatieve groepsontvangst en de taken die daarmee samenhangen kan overnemen (bijvoorbeeld in noodgevallen)
75. Er wordt een vergoeding voor de groepsontvangst ontvangen van minimaal 50 euro per boerderijles (1,5-2 uur met inzet van 1 begeleider)			Boerderijeducatie is een verbredingsproduct waar gewoon een reële vergoeding tegenover moet staan. De minimale prijs die gehanteerd moet worden voor een educatieve boerderijles van +/- 1,5 uur met inzet van 1 begeleider vanuit de boerderij is 50,00 euro. Dit tarief is heel laag aangehouden, de verwachting is dat in de toekomst deze vergoeding meer richting 75-100 gaat. Waar het om gaat is dat gecertificeerde educatieboeren het bedrag van 50 euro minimaal in rekening kunnen brengen waarmee het een bedrijfsmatige nevenactiviteit is
76. Er is een indicatie van de kosten en opbrengsten van de educatietak en hoe deze zich verhoudt tot de overige activiteiten van het bedrijf			Hiermee wordt inzicht verkregen in het bedrijfsmatige karakter van de inkomsten die uit de educatieve functie verkregen wordt
77. Voor de uitvoering van boerderijeducatie wordt samenwerking gezocht met (regionale) partners			Bijvoorbeeld samenwerking met collega-boeren, NME-centra, gemeenten, provincies, waterschappen en agrarische natuurverenigingen
78. De educatieboerderij is verbonden aan een externe kwaliteitcertificerende partij		VERPLICHT	Wanneer een ondernemer gecertificeerd educatieboer wil worden, moet hiervoor aansluiting gezocht worden bij een door de branche erkende partij. Momenteel is dat vanuit het Platform Boerderijeducatie: Stichting Educatief Platteland
SUBTOTAAL 5: AANTAL PUNTEN			
TOTAAL AANTAL PUNTEN GEHELE CHECKLIST			

Bijlage 1: Evaluatieformulier scholen boerderijeducatie

Evaluatieformulier scholen Boerderijeducatie

Naam School _____ Naam Leerkracht _____
Leerjaar ____ primair / voortgezet onderwijs Adres _____
Plaats _____ E-mail _____
Boerderij waar u geweest bent _____ te _____
Datum van bezoek _____ Tijdsduur bezoek _____

Heeft de boerderijles aan uw verwachtingen voldaan?

- ☐ Ja, want _____
☐ Nee, want _____

In welk kader bent u met uw klas naar de boerderij gegaan?

- ☐ In het kader van een project
☐ Als uitje
☐ Leerlingen het werken op een boerderij laten ervaren
☐ Leerlingen leren over natuur (planten en dieren)
☐ Leerlingen leren waar hun eten vandaan komt (productie van melk, vlees, groenten)
☐ Anders, namelijk _____

Wat waren de kosten van de boerderijles? _____

Maakt boerderijeducatie onderdeel uit van een jaarlijks terugkerend thema / programma op uw school?

- ☐ Ja, want _____
☐ Nee, want _____

Hoe vaak gaat uw school met een klas naar de boerderij? _____

Wat vindt u goed (top) en wat kan beter (tip)?

Tops

Tips

Bedankt voor het invullen!

Wilt u dit formulier inleveren bij de boer(in)?

Bijlage 2: Leeswijzer RI&E

Leeswijzer RI&E voor Educatieboerderijen

Voor het behalen van het certificaat *Kwaliteitssysteem Boerderijeducatie* dient u een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) uit te voeren. Ook de Arbo-wet verplicht iedere ondernemer die personeel heeft een RI&E uit te voeren. Als personeel wordt ook aangemerkt: uitzendkrachten, stagiaires, vrijwilligers en cliënten (in geval van een zorgboerderij). Want daar heeft de ondernemer een gezagsrelatie mee. Indien u minder dan 40 uren per week personeel in dienst heeft, hoeft u deze RI&E niet te laten toetsen door een arbo-deskundige. Maar u dient het document wel altijd actueel te houden en ter inzage te hebben. Als er een (bijna) ongeval op uw bedrijf gebeurt, zal de arbeidsinspectie u om inzage vragen. En als u uw zaken niet op orde heeft, kunt u er voor beboet worden.

Wij verwijzen u naar de site www.rie.nl waar u een RI&E kunt downloaden, al naar gelang uw agrarische activiteiten. Wij adviseren u ze allemaal even bij langs te lopen, want als er een zogenoemde branche-RI&E bij staat van de branche waar u deel van uitmaakt, dan bent u verplicht deze te nemen. Is er voor u geen branche-RI&E dan kunt u eventueel kiezen voor een eenvoudige versie, die te vinden is op

www.arboportaal.nl

→ ga naar het alfabet en kijk onder R

→ klik RIE aan

→ neem de bovenste uit de lijst: *Alle Branches minder dan 40 uur in dienst*

Als u als neventak zorg heeft, dan dient u voor die tak de RI&E Zorgboerderijen te gebruiken. Dit is een branche-RI&E en dus goedgekeurd door werknemers- en werkgeversorganisaties in de agrarische sector. Wij vinden dat deze RI&E voldoende de risico's van educatie in kaart brengt. In die zin kan deze RI&E ook als naslagwerk voor educatieboeren dienen voor het checken van de risico's in hun educatieve tak.

Voorop staat dat u als ondernemer zelf verantwoordelijk bent voor het in kaart brengen van de risico's op uw bedrijf. En u kunt – afhankelijk van de omvang van uw bedrijf - kiezen voor een uitgebreide of een beknopte inventarisatie. In die zin kunt u geen rechten ontleen aan dit advies. Wij verplichten u niet om een bepaalde RI&E te gebruiken. Als maar duidelijk wordt dat u de risico's die voortvloeien uit uw educatieve neventak, in kaart heeft gebracht.

Met deze leeswijzer willen wij u aanwijzingen geven waarmee u gemakkelijker de RI&E kunt uitvoeren.

1. Ga naar www.RIE.nl. Links ziet u het alfabet. Zoek aldaar uw sector (onder Z staat de *RI&E zorgboerderijen*). Download de RIE en sla het document vervolgens op onder uw eigen documenten. Als u er mee aan de slag gaat, sla dan ook regelmatig op.
2. De RI&E bevat meestal meer vragen dan u dient te beantwoorden. Bij verschillende categorieën wordt eerst de vraag gesteld of er sprake is van personeel, dierverzorging, gewasverzorging, werken met machines enz. Als dat niet het geval is, dan wordt u daar verder ook geen vragen meer over gesteld.
3. In de toelichting op de vragen van de *RI&E zorgboerderijen* komt u begrippen tegen als: cliënt PGB, dossier, begeleiding enz. Leest u daar over heen, dat komt doordat het een RI&E is die over de zorg gaat. Ook wordt in de toelichting verwezen naar het kwaliteitssysteem. Dat kan wat verwarrend zijn, want het verwijst naar het kwaliteitssysteem van Landbouw & Zorg. En niet naar het systeem voor boerderijeducatie!
4. Als u op een vraag nog geen antwoord weet, dan kunt u die vraag parkeren. Op een later tijdstip kunt u aan de slag gaan met vragen waarvoor u iets moet op zoeken of uitzoeken.
5. Als u alle van toepassing zijnde vragen heeft beantwoord, dan bent u klaar met de *inventarisatie*.

6. Daarna volgt automatisch de *evaluatie*: op alle vragen die u met *nee* heeft beantwoord wordt u opnieuw bevraagd. U dient een hoge, gemiddelde of lage prioriteit te geven aan de kwestie. Deels doet u dat zelf, deels geeft het systeem al aan of iets verplicht een hoge prioriteit krijgt vanwege een wettelijke verplichting. Ook kan er bij staan dat u geen prioriteit hoeft aan te geven, omdat het een beleidsmaatregel betreft: in dat geval dient u er als ondernemer beleid op te maken.
7. Tot slot laat het systeem u een *plan van aanpak* maken. U wordt dan gevraagd
 - wat u concreet gaat aanpakken
 - wie het gaat uitvoeren en op welke wijze
 - wat de planning van die actie is
 - welk budget er mee gemoeid is

Als u daarmee klaar bent dan kunt u een rapport uitdraaien. In dat rapport staat beschreven welke vragen u heeft beantwoord, welke prioriteiten u heeft gegeven en welke acties (plan van aanpak) u heeft gepland.

U heeft nu uw RI&E voltooid, u heeft alles voor elkaar of u heeft nog een aantal acties te nemen waar u wellicht binnenkort mee aan de slag gaat.

Calamiteitenplan, brandveiligheidsvoorschriften en BHV

Alle ondernemers dienen zich te houden aan brandveiligheidsvoorschriften. Deze kunt u opvragen bij uw gemeente en bij de plaatselijke of regionale brandweer. Bij twijfel kunt u deze laatste ook raadplegen en vragen de situatie ter plaatse te komen controleren. Ook dient elke ondernemer een calamiteitenplan op te stellen, dat voorziet in wat u gaat doen bij brand of een ramp. Het ontruimingsplan en de bedrijfshulpverlening zijn daarbij belangrijke aandachtspunten. De bedrijfshulpverlening (BHV) is verantwoordelijk voor de gang van zaken tot het moment dat de professionele hulpverlening arriveert. Een BHV-er dient opgeleid te zijn en altijd snel ter plaatse kunnen zijn om adequate eerste hulp te verlenen.

Zie ook www.arbo.nl bij *BHV* en *calamiteit*.

De zaken waar u in ieder geval aandacht aan dient te schenken in het calamiteitenplan zijn:

- de calamiteiten die zich kunnen voordoen op uw erf, voortvloeiend uit de RI&E
- het oefenen met of doornemen van het plan in de praktijk
- hoe gehandeld moet worden door aanwezigen bij een calamiteit
- de vluchtwegen en nooduitgangen bij een calamiteit
- hulpmiddelen als brandblussers, EHBO-kist
- hoe de BHV is geregeld
- voorlichting aan bezoekers hierover

Bijlage 3: Privacyreglement

Artikel 1 *Begripsbepalingen*

In dit reglement wordt verstaan onder:

- a. **registratie:** de opname van bedrijfs- en persoonsgegevens in het register van educatieboeren;
- b. **de geregistreerde:** het bedrijf of de organisatie waarvan gegevens in de registratie zijn opgenomen;
- c. **het bestuur:** het bestuur van het Platform Boerderijeducatie, degene die de zeggenschap heeft over de registratie;
- d. **doelgroep:** docenten, coördinatoren regionale steunpunten en deelnemers aan boerderijeducatie;
- e. **het persoonsgegeven:** een gegeven dat herleidbaar is tot een individueel natuurlijk persoon;
- f. **derde:** een ieder die niet behoort tot de doelgroep waarvoor het register wordt ingericht, met uitzondering van de bewerker en de geregistreerde;
- g. **intake-procedure:** het proces van het opnemen van gegevens voor opname in het register van educatieboeren;
- h. **educatieboerderij:** een boerderij die gebruikt wordt voor educatieve groepsontvangst
- i. **educatieboer(in):** degene die de educatieve groepen ontvangt en begeleidt.
- j. **register van educatieboeren:** een verzameling gegevens van educatieboerderijen
- k. **landelijk steunpunt boerderijeducatie:** belangenbehartiger en overkoepelende organisatie voor educatieboeren.
- l. **houder van de persoonsregistratie:** degene die de zeggenschap heeft over de persoonsregistratie en verantwoordelijk is voor de naleving van de bepalingen van het reglement.
- m. **de bedrijfsadviseur:** een onafhankelijk deskundige die vanuit of in opdracht van het Platform Boerderijeducatie de educatieboeren begeleidt, ondersteunt en de erkenning toetst;

Artikel 2 *Doelstellingen van de registratie*

1. De registratie heeft ten doel een register aan te leggen en te onderhouden van boerderijen die voldoen aan de minimeisen van erkenning als educatieboer. Zulks op basis van de door het Platform Boerderijeducatie opgestelde erkenningsregeling. Het register verschaft coördinatoren, docenten, en deelnemers van boerderijeducatie gegevens die nodig zijn om een geschikte educatieboer voor een bezoek te zoeken, passend bij deelnemer en de doelgroep.
2. Het register verschaft het bestuur en de productmanager register educatieboeren gegevens die nodig zijn voor een effectief beleid ter ondersteuning van onderwijsprocessen binnen educatieboeren. De registratie dient er in dat kader toe dat het bestuur en de productmanager register educatieboeren gebruik kunnen maken van gegevens ten behoeve van:
 - a. de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van boerderijeducatie, bedoeld in het eerste lid;
 - b. kwaliteitsbevordering;
 - c. acquisitie;
 - d. de begrotingsactiviteiten van het Platform Boerderijeducatie;
 - e. personeelsplanning, financiële verplichtingenadministratie en bedrijfsvoering;
 - f. het nakomen van wettelijke verplichtingen;
 - g. het verrichten van wetenschappelijk onderzoek of het uitvoeren van statistische bewerkingen.

Artikel 3 Geregistreeerde bedrijven en personen

De registratie kan uitsluitend gegevens bevatten van bedrijven en personen die schriftelijk hebben verklaard daartegen geen bezwaar te maken.

Artikel 4 Geregistreeerde gegevens

De registratie bevat gegevens omtrent de in artikel 3 vermelde bedrijven en personen, te weten:

- naam, adres en woonplaats (NAW)gegevens;
- inhoudelijke informatie over de boerderij met betrekking tot educatie waaronder contactpersoon, te behalen kwalificaties, mogelijke vormen van boerderijeducatie;
- inhoudelijke informatie over bedrijf en educatieboer op basis van de criteria voor erkenning.

Artikel 5 Functioneren van de registratie

1. Het bestuur van het Platform Steunpunt Boerderijeducatie is houder van de registratie. Het bestuur heeft als zodanig zeggenschap over de registratie en is verantwoordelijk voor alle aspecten van de registratie overeenkomstig dit reglement.
2. Het bestuur machtigt de directeur uitvoering te geven aan de in lid 1 genoemde verantwoordelijkheid.
3. De directeur kan aanwijzingen geven aan de productmanager register educatieboeren aangaande de registratie.
4. De productmanager register educatieboeren is beheerder van de registratie. De productmanager register educatieboeren is ter zake de naleving van dit reglement verantwoording verschuldigd aan de directeur.
5. De directeur kan in overleg met de productmanager register educatieboeren en de bewerker nadere regels geven ter beveiliging van de gegevens die in de registratie zijn of worden opgenomen.

Artikel 6 Verkrijgen van gegevens

1. In de registratie op te nemen gegevens worden verkregen: door opgave van de geregistreeerde;
 - a. door opgave van de educatieboer(in);
 - b. door opgave van de productmanager register educatieboeren.
2. Gegevens die niet direct in relatie staan met de primaire doelstelling genoemd in artikel 2 worden niet opgenomen indien de geregistreeerde daartegen schriftelijk bezwaar heeft gemaakt.

Artikel 7 Bevoegdheid tot raadplegen en muteren

Gradatie van openbaarheid

1. Het register onderscheidt:
 - a. een openbaar gedeelte (niveau 1)
 - niveau 1 omvat de NAW-gegevens (naam, adres, woonplaats) en het bedrijfstype;
 - b. een geautoriseerd gedeelte (niveau 2 en 3)
 - niveau 2 bevat inhoudelijke informatie over het bedrijf met betrekking tot boerderijeducatie, naam contactpersoon, te behalen kwalificaties, mogelijke vormen van boerderijeducatie,
 - niveau 3 bevat inhoudelijke informatie over de boerderij en educatieboer op basis van de criteria voor erkenning.
2. Bevoegd tot het raadplegen van gegevens in de registratie zijn:
 - a. iedere geïnteresseerde heeft toegang tot het openbaar gedeelte op niveau 1;
 - b. personen uit de doelgroep hebben tevens toegang tot niveau 2;
 - c. binnen het kader van de aan hen opgedragen werkzaamheden hebben de volgende functionarissen tevens toegang tot niveau 3:
 - de productmanager register educatieboeren
 - de door de productmanager register educatieboeren aangewezen medewerkers van het Platform Boerderijeducatie.

3. Bevoegd tot het muteren van persoonsgegevens in de registratie zijn, binnen het kader van de aan hen opgedragen werkzaamheden en de door de productmanager register educatieboeren aangewezen medewerkers van het Platform Boerderijeducatie.

Artikel 8 Autorisatieregelingen

Van de autorisatieregeling, ter uitwerking van het bepaalde in artikel 7, is een actuele versie beschikbaar ten behoeve van controle en toezicht (lijst met functies, namen en bevoegdheden).

Artikel 9 Verstrekking van gegevens

1. Aan derden worden uit de registratie slechts gegevens verstrekt, voor zover:
 - a. zulks voortvloeit uit het doel van de registratie;
 - b. zulks wordt vereist ingevolge een wettelijk voorschrift;
 - c. instanties met een publiekrechtelijke taak daarom verzoeken indien zij die gegevens behoeven voor de uitvoering van hun taak en de persoonlijke levenssfeer van de geregistreerde daardoor niet onevenredig wordt geschaad en de verstrekking opgenomen is in dit reglement (artikel 10);
 - d. daarom wordt verzocht ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek of statistiek, mits de te verstrekken gegevens niet herleidbaar zijn tot individuele natuurlijke personen of individuele bedrijven.
2. Het bestuur kan, ingeval van een dringende en gewichtige reden, besluiten tot een verstrekking waarin dit reglement niet voorziet. Het bestuur kan eveneens besluiten tot verstrekking van niet-geanonimiseerde gegevens ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek of statistiek.

Dit artikel beschrijft in welke gevallen er gegevens aan derden wordt verstrekt (bijvoorbeeld als het wordt vereist ingevolge een wettelijk voorschrift).

Artikel 10 Protocolplicht

Elke gegevensverstrekking aan personen en instanties buiten de organisatie van het bestuur, uitgezonderd personen uit de doelgroep en instanties als vermeld in artikel 9, wordt door de productmanager register educatieboeren schriftelijk in een protocol vastgelegd.

Artikel 11 Maximale bewaartermijn en vernietiging

1. De gegevens van de geregistreerde bedrijven blijven ten hoogste gedurende vijf jaar na de datum van inbreng of mutatie in de registratie (in het register dan wel in apart -afgesloten- archief) opgenomen, behoudens ingeval op grond van enig wettelijk voorschrift een langere bewaartermijn verplicht is voorgeschreven.
2. Na het in het eerste lid bedoelde tijdstip worden de desbetreffende gegevens vernietigd, tenzij de geregistreerde instemt met voortgezette registratie van hem betreffende gegevens ten behoeve van toekomstige activiteit als educatieboer.
3. In afwijking van het bepaalde in het eerste en tweede lid worden gegevens van niet of niet meer geaccrediteerde bedrijven respectievelijk direct na afronding van de intake-procedure of het moment van vaststelling vernietigd, tenzij de geregistreerde instemt met voortgezette registratie van hem betreffende gegevens ten behoeve van komende accreditaties.
4. Gegevens in de registratie kunnen voorts worden vernietigd in door het bestuur te bepalen gevallen.

Artikel 12 Recht op inzage en afschrift

1. Elk in artikel 3 vermeld bedrijf heeft het recht de productmanager register educatieboeren mondeling of schriftelijk te vragen of gegevens over het bedrijf zijn opgenomen in de registratie.

2. De productmanager register educatieboeren draagt zorg voor een deugdelijke vaststelling van de identiteit van de verzoeker.
3. De verzoeker ontvangt binnen twee weken na ontvangst van het verzoek schriftelijk antwoord, tenzij naar aanleiding van een mondeling verzoek door de productmanager register educatieboeren reeds inzage in de gegevens van de verzoeker is verleend.
Indien gegevens omtrent de verzoeker in de registratie zijn opgenomen, gaat dat antwoord vergezeld van een volledige schriftelijke opgave van die gegevens, tenzij de verzoeker in zijn verzoek heeft aangegeven op een andere wijze zijn inzagerecht te willen uitoefenen.

Artikel 13 Recht op opgave van verstrekkingen aan derden

1. Elke geregistreerde heeft het recht de productmanager register educatieboeren mondeling of schriftelijk te vragen om een opgave van de over hem in de registratie opgenomen gegevens, welke in het jaar, voorafgaande aan de datum van het verzoek, aan de personen en instanties, bedoeld in artikel 9, eerste lid zijn verstrekt.
2. De geregistreerde ontvangt binnen twee weken na ontvangst van het verzoek schriftelijk antwoord, tenzij naar aanleiding van een mondeling of schriftelijk verzoek door de productmanager register educatieboeren reeds mondeling een overzicht van de verstrekkingen, bedoeld in het eerste lid, aan de verzoeker is gegeven.
Indien van de verzoeker gegevens zijn verstrekt, als bedoeld in het eerste lid, gaat het antwoord vergezeld van een volledige schriftelijke opgave van de desbetreffende gegevens, personen, instanties en data waarop de verstrekking van gegevens heeft plaatsvonden.

Artikel 14 Recht op correctie, aanvulling en verwijdering

1. Degene die op grond van een ingevolge artikel 12 verkregen opgave of uit anderen hoofde van mening is dat ten onrechte gegevens over hem in de registratie zijn opgenomen dan wel dat de daarin over hem opgenomen gegevens wijziging of aanvulling behoeven, kan de productmanager register educatieboeren schriftelijk verzoeken de registratie met zijn wensen in overeenstemming te brengen.
2. De productmanager register educatieboeren brengt op grond van het verzoek, bedoeld in het eerste lid de nodige wijzigingen in de registratie aan.

Artikel 15 Geheimhoudingsplicht

Iedereen die is betrokken bij de registratie, is verplicht tot geheimhouding van de gegevens in de registratie, behoudens voor zover de doelstelling van de registratie dan wel enig wettelijk voorschrift hem tot bekendmaking verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot bekendmaking voortvloeit.

Artikel 16 Citeertitel

Dit privacyreglement kan worden aangehaald als Privacyreglement Register van het Platform Boerderijeducatie.

Artikel 17 Ter inzagelegging

1. Deze regeling ligt voor een ieder ter inzage op een door het Platform Boerderijeducatie aangewezen plaats.
2. Van deze regeling kan door een ieder op zijn verzoek een afschrift worden verkregen.

Artikel 18 Inwerkingtreding

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag van oprichting van het Platform Steunpunt Boerderijeducatie.

Bijlage 4: De bezwaarprocedure

Een educatieboer(in) wordt schriftelijk op de hoogte gesteld van het feit dat er wel of geen certificaat wordt verstrekt. Mocht er besloten zijn dat er geen certificaat wordt uitgereikt en de educatieboer(in) is het hier niet mee eens, dan heeft hij/zij de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen. Dit moet binnen 2 weken na ontvangst van de afwijzing gedaan worden. Bezwaar kan aangetekend worden door het sturen van een brief of e-mail. In het bezwaar moet duidelijk omschreven worden waarom de educatieboer(in) ervan overtuigd is dat de afwijzing voor het certificaat ten onrechte is. Dit bezwaar wordt binnen 4 weken behandeld.

Bijlage 5: Aansluiting kerndoelen basisonderwijs met thema's boerderijeducatie

Door selectie zijn alleen die kerndoelen genoemd die directe relatie hebben met boerderijeducatie

Nederlands

Mondeling taalonderwijs

- 1 De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
- 2 De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.
- 3 De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

Schriftelijk taalonderwijs

- 4 De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
- 5 De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.
- 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale.
- 7 De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.
- 8 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.
- 9 De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

Taalbeschouwing, waaronder strategieën

- 12 De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken

Rekenen/wiskunde

- 24 De leerlingen leren praktische en formele reken-wiskundige problemen op te lossen en redeneringen helder weer te geven.
- 25 De leerlingen leren aanpakken bij het oplossen van reken-wiskundeproblemen te onderbouwen en leren oplossingen te beoordelen.

Getallen en bewerkingen

- 26 De leerlingen leren structuur en samenhang van aantallen, gehele getallen, kommagetallen, breuken, procenten en verhoudingen op hoofdlijnen te doorzien en er in praktische situaties mee te rekenen.
- 27 De leerlingen leren de basisbewerkingen met gehele getallen in elk geval tot 100 snel uit het hoofd uitvoeren, waarbij optellen en aftrekken tot 20 en de tafels van buiten gekend zijn.
- 28 De leerlingen leren schattend tellen en rekenen.
- 29 De leerlingen leren handig optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen.
- 30 De leerlingen leren schriftelijk optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen volgens meer of minder verkorte standaardprocedures.

Meten en meetkunde

- 32 De leerlingen leren eenvoudige meetkundige problemen op te lossen.
- 33 De leerlingen leren meten en leren te rekenen met eenheden en maten, zoals bij tijd, geld, lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud, gewicht, snelheid en temperatuur.

Oriëntatie op jezelf en de wereld

Mens en samenleving

- 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- 35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.
- 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Natuur en techniek

- 40 De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.
- 41 De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.
- 42 De leerlingen leren onderzoek doen aan materialen en natuurkundige verschijnselen, zoals licht, geluid, electriciteit, kracht, magnetisme en temperatuur.
- 43 De leerlingen leren hoe je weer en klimaat kunt beschrijven met behulp van temperatuur, neerslag en wind.
- 44 De leerlingen leren bij producten uit hun eigen omgeving relaties te leggen tussen de werking, de vorm en het materiaalgebruik.
- 45 De leerlingen leren oplossingen voor technische problemen te ontwerpen, deze uit te voeren en te evalueren.
- 46 De leerlingen leren dat de positie van de aarde ten opzichte van de zon leidt tot natuurverschijnselen, zoals seizoenen en dag-/nachtritme.

Kunstzinnige oriëntatie

- 54 De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.
- 55 De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- 56 De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Bewegingsonderwijs

- 58 De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden.

Bijlage 6: Aansluiting methodes natuuronderwijs basisonderwijs

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe boerderijeducatie aansluit bij de 4 meest toegepaste natuuronderwijsmethodes binnen het basisonderwijs, namelijk "In Vogelvlucht, Natuurlijk, Wijzer door de natuur en Leefwereld". Per methode is aangegeven welke thema's per leergebied een directe relatie hebben met educatie op de boerderij. De thema's die deze directe relatie niet hebben, zijn gezien de geringe relevantie met betrekking tot boerderijeducatie, weggelaten in onderstaande overzichten.

In Vogelvlucht

In Vogelvlucht biedt een doorgaande leerlijn voor groep 5 t/m 8. In Vogelvlucht combineert de thema's natuur, techniek, milieu en gezond & redzaam gedrag.

Uit "In vogelvlucht" hebben de volgende thema's direct aansluiting met boerderijeducatie.

Groep 5			
Leergebied	Doelen	Thema	Inhoud
Niet-levende natuur	Omgeving leren kennen	Het weer	Weerwaarnemingen doen en er conclusies uit trekken Hoe kun je zelf metingen verrichten om weersvoorspellingen te doen?
Milieu	Duurzame keuzes maken	Eten en gegeten worden	Voedselketens Wat eten dieren in de natuur? Hoe komt het dat dieren uitsterven? Hoe ontstaat een plaag?
Techniek	Technische oplossingen ontwerpen en onderzoeken	Internet	Gebruik van techniek voor communicatie Hoe werken internet en de computer

Groep 6			
Leergebied	Doelen	Thema	Inhoud
Levende natuur	Planten en dieren leren kennen	Schimmels en paddenstoelen	Nuttige en schadelijke schimmels en paddenstoelen. De levenscyclus van schimmels.
		Soorten dieren kennen	Bodemdieren, zoogdieren, zoet- en zoutwaterdieren
Milieu	Duurzame keuzes maken	Afval	Weggooiën, afvalscheiding, afvalverwerking Welk afval wordt door de natuur afgebroken?
Gezond & redzaam gedrag	Leefstijl ontwikkelen	Eten kiezen	Oriëntatie op leefstijl en tussendoortjes: Relatie gezondheid, prijs, tijd en status. Voedingsstoffen en hun functies.
Techniek	Technische oplossingen ontwerpen en onderzoeken	Constructies	Technische basisprincipes en constructies.

Groep 7			
Leergebied	Doelen	Thema	Inhoud
Levende natuur	Planten en dieren leren kennen	Spinnen	Indelen van spinnen
	Eigen lichaam leren kennen	Lichaam en sport	Hart en bloedsomloop, ademhaling, inspanningen doen Spijsvertering, eten kiezen
Milieu	Duurzame keuzes maken	Water	De productie van drinkwater uit oppervlaktewater en grondwater. De verdroging van de natuur. Kun je zonder water uit de kraan? Kan water opraken? Waarom wordt Nederland droger? Waar gaat afvalwater naartoe? Waar blijft regenwater?
Gezond & redzaam gedrag	Leefstijl ontwikkelen	Jongens en meisjes	De start van de pubertijd, bewustwording, waardering, verantwoordelijkheid

Groep 8			
Leergebied	Doelen	Thema	Inhoud
Levende natuur	Planten en dieren leren kennen	Stekken en zaaien	Vermeerdering van planten
		Jongen krijgen	Vermeerdering van dieren
	Eigen lichaam leren kennen	Zintuigen	Zintuigen gebruiken
Niet-levende natuur	Omgeving leren kennen	Seizoenen, sterren en planeten	Seizoenen, maanstand
Milieu	Duurzame keuzes maken	Keurmerken	EKO-keurmerk, Max Havelaar keurmerk
Techniek	Technische oplossingen ontwerpen en onderzoeken	Energie	Energiegebruik en alternatieven voor fossiele brandstoffen. Duurzame energie?

Natuurlijk

Natuurlijk biedt een doorgaande leerlijn voor groep 3 t/m 8.

Het boek is onderverdeeld in 8 thema's die in alle 8 de leerjaren terug komen.

Uit "Natuurlijk" hebben de volgende thema's direct aansluiting met boerderijeducatie.

Groep 5			
Thema (leergebied)	Doelen	Hoofdstuk	Inhoud
Voortplanting en ontwikkeling	Levensverwachting per organisme Kenmerken van organismen veranderen met leeftijd	Jong en Oud	Kiemplant, jong, oud, plant, dier, mens, veulen, geboorte, volwassen
Voortplanting en ontwikkeling	Levenscyclus van planten verschilt, levenscyclus beschrijven	Groeien en bloeien	Plant, bloem, bloei, groei, jaarring, wortel, blad, stengel, stam, vrucht, zaad, kiemplant (verschil eenjarige planten meerjarige planten)
Voortplanting en ontwikkeling	Levenskenmerken van organismen, van insecten,	Levend en dood	Levend, dood, dier, plant, schimmel, winterslaap, voedsel, schors, vrucht, bloei (schimmels, planten, dieren)
Diversiteit en mobiliteit	Bewegen met en zonder verplaatsen, (dieren, mensen, ontkiemde planten)	Volop in beweging	Plant, dier, mens, bewegen, voortbewegen, voedsel, spier, wind
Diversiteit en mobiliteit	Verschillen tussen insecten, kenmerken van insecten,	Lopen op zes pootjes	Insect, kop, poot, borststuk, achterlijf, zuignuis, steeksnuit (spin, pissebed, mijt, etc)
Diversiteit en mobiliteit	Blad: bladsteel, bladrand, bladnerf, bladmoes Functies van bladeren	Kijken naar bladeren	Plant, blad, bladsteel, bladnerf, bladmoes, bladrand, bladskelet, naaldevormig, handvormig
Energie en kracht	Relatie energiegebruik en energieopname Relatie tussen energie en beweging	Iedereen moet eten	Dier, mens energie, verbranden, spier, voedsel, nectar, gras
Energie en kracht	Wind en water als energiebronnen, en afhankelijkheid van de mens	Water en wind	Bewegen, water, wind stromen, energie, stormen
Licht, geluid en warmte	Kleurwaarneming; verschil mens dier	Ik zie ik zie	Mens, dier, zon, licht, kleur, oog, zien, maan, honingmerk, bes
Licht, geluid en warmte	Dier en mens hebben een verschillende gehoorgrens	Mag het wat zachter?	(merels nemen wormen waar door trillingen) mens, dier, hard, zacht, geluid, toon, hoog-laag, gewenning, oor
Waarneming, uitscheiding, transport, afweer een erfelijkheid	Planten en dieren zijn ook gezond en ziek	Dat ziet er gezond uit	Plant, dier, mens, gezond, ziek, wond, genezen, koorts, pleister, arts chirurg
Waarneming, uitscheiding, transport, afweer een erfelijkheid	Dieren en mensen halen informatie uit hun tastzin, reuk en smaak	Is dat lekker?	Dier, mens, ruiken, zout, bitter, ruw, proeven, voelen, geur, smaak, zoet, zuur, glad, koud, warm, heet, scherp, snorhaar, blind, spriet, tong, huid, neus, verkouden, vingertop, lip
Waarneming, uitscheiding, transport, afweer een erfelijkheid	Functie van oren bij dieren: bepalen afstand en richting tot een geluidsbron Plaats van de ogen	Ogen en oren	Mens, dier, oog, oor, jacht, afstand schatten, vijand, omgeving
Vaste stoffen, vloeistoffen en gassen	Aanpassing van dieren aan hun leefomgeving	Leven in de lucht	Lucht, vliegen, zweven, eten, voortbewegen, voortplanten, voeden, dier, nest, ei, broeden,

	Verschillen tussen dieren		vleugel, slapen, overwinteren
Vaste stoffen, vloeistoffen en gassen	Levenswijze van dieren en aanpassing aan leefomgeving	Leven in het water	Dier, voortbewegen, voortplanten, voeden, slapen, nest, ei, zwemmen, sloot, bevruchten
Vaste stoffen, vloeistoffen en gassen	Levenswijze van dieren en aanpassing aan leefomgeving	Leven onder de grond	Voeden, voortplanten, voortbewegen, dier, grond, ei, bevruchten, de worm staat centraal
Voeding	Planten maken zelf hun voedsel Rubriceren van voedsel	Etenstijd	Plantaardig, dierlijk, voedsel, vlees, spier, bot, ei, melk, mens
Voeding	Inhoud van de maag Relatie beschikbaar voedsel en vraag naar voedsel	Kleine en grote eters	Mens, dier, voedsel, maag, grazen, melken, zuigen
Voeding en voortplanting	Jachtgedrag van dieren	Op jacht	Dier, jacht, prooi, melken, springen, sluipen, web, tong, gifkaak, doden, schuilplaats
Voeding en voortplanting	Nest: functies en plek	Een veilig nest	Dier, nestelen, nest, veilig, beschermen, vijand, ei, broeden, groep, boom, duin, strand
Voeding en voortplanting	Broedzorg	Zorgen voor jongen	Dier, nest, ei, broedzorg, nestblijver, nestvlieder, vacht, kaal

Groep 6			
Thema (leergebied)	Doelen	Hoofdstuk	Inhoud
Voortplanting en ontwikkeling	Voortplanting door middel van eieren Functies en onderdelen van eieren	Groeien in een ei	Kip, haan, hen, kuiken, eitand, bevruchten, broeden, ei, embryo, hagelsnoer, schaal, luchtkamer, dooier, eiwit, voedsel
Voortplanting en ontwikkeling	De bouw en functie van en de voortplanting bij planten die zaden vormen in bloemen	Planten met bloemen	Bloem, kelk(blad), kroon(blad), meeldraad, stamper, stengel, wortel, vaatbundel, nerf, plant, boom, knop
Voortplanting en ontwikkeling	Geslachtelijke en ongeslachtelijke voortplanting bij planten	Uitlopende knollen	Stengel, bloem, blad, wortel, knol, knop, reservevoedsel, water, schil, vraat, bederf, pootaardappelen, uitloper, oogsten, rooien, beschermd
Diversiteit en mobiliteit	Onderscheidende kenmerken van planten en dieren; voedingswijze, bouw en mobiliteit	Voedsel en bewegen	Dier, zintuig, grazen, jagen, plant, kiemen, blad, wortel, voedsel, zaad
Diversiteit en mobiliteit	Systematiek binnen het plantenrijk; systematische indeling op basis van uitwendige en inwendige kenmerken	Het plantenrijk	Plant, zaadplant, sporenplant, alg, bloeiplant, naaldboom, mos, varen, sporendooier, spore, zaad, kegel, blad
Diversiteit en mobiliteit	Systematiek binnen het dierenrijk; systematische indeling op basis van uitwendige en inwendige kenmerken	Het dierenrijk	Dier, gewerveld, ongewerveld, zoogdier, vogel, reptiel, vis, worm, haar, veer, huid, zogen, wervel, bot, stevigheid
Energie en kracht	Verbranding	Verbranding	Brandbaar, brandstof, vast en vloeibaar gas, energie, verbranding, voedsel, warmte, wrijving, zuurstof, vuur
Energie en kracht	Energie; bronnen en soorten	Zonder energie staat stil	Accu, batterij, warmte, zon, energie, beweging, elektriciteit, voedsel, verbranding, waterenergie, windenergie, zonne-energie
Licht, geluid en warmte	Metten en gewaarwording; kou, warmte	Voelen en meten	Kou, warmte, meten, temperatuur, thermometer, graad, Celsius, geleider, isolator, huid, voelen, lichaamstemperatuur, koorts, kunststof
Waarneming, uitscheiding, Transport, afweer een erfelijkheid	Spijvertering: van voedsel naar voedingsstoffen	Een lange weg	Mond, slokdarm, maag, dunne darm, dikke darm, anus, herkauwen, kauwen, speeksel, spijsvertering, voedingsstof, braakbal, mest, poep
Waarneming, uitscheiding, transport, afweer een erfelijkheid	Transport en opslag van voedingsstoffen	Transport en opslag	Transport, opslag, voedingsstof, voedsel, vet, krop, bloed, bloedvat, hart, hartslag, spier
Waarneming, uitscheiding, transport, afweer een erfelijkheid	Afvoer van afvalstoffen via het bloed	Afval uit je lichaam	Spier, bloed, doorbloeding, blaas, kunstnier, nier, urineleider, afvalstof, poep, urine, geurspoor
Vaste stoffen, vloeistoffen en gassen	Aanpassingen aan de leefomgeving	Vliegensvlug	Veer, schacht, baard, vleugel, vliegen, vliegspier, borstbeen, schild, vogeltrek, jagen, stroomlijn
Vaste stoffen, vloeistoffen en gassen	Factoren die van invloed zijn op het weer	Het weer	Weer, weerbericht, zonneschijn, bewolking, neerslag, hagel, ijzel, regen, sneeuw, temperatuur, graden Celsius, wind, windkracht, windrichting
Voeding	Planten aan het begin van de voedselketen	Planten aangepast aan vraat	Plant, knop, doorn, stekel, brandhaar, klierhaar, voedsel, vraat, grazen

	Aanpassingen ter bescherming		
Voeding	Dieren beschermen zich tegen vraat	Dieren en hun vijanden	Dier, vijand, voedsel, schutkleur, nabootsing of imitatie, angel
Voeding	Relatie gebit en menu	Gebitten	Gebit, blijvend gebit, melkgebit, wisselen, tand, hoektand, snijtand, kies, knipkies, plooi kies, kaak, wortel, grazen, jagen, knagen
Voeding en voortplanting	Voedsel specialisatie	Planteneter, vleeseter en alleseter	Aaseter, alleseter, planteneter, vleeseter, voedsel, vraatspoor
Voeding en voortplanting	Voedselketens	Voedselketens	Dier, dierlijk, mens, plant, plantaardig, planteneter, vleeseter, prooi, schakel, vijand, voedsel, voedselketen, voedingsstof
Voeding en voortplanting	Voedselgedrag afhankelijk van factoren	Voedselgedrag	Eetgewoonte, gedrag

Groep 7			
Thema (leergebied)	Doelen	Hoofdstuk	Inhoud
Voortplanting en ontwikkeling	Gedaantewisseling bij dieren; groei en ontwikkeling	Gedaantewisseling	Groeien, gedaantewisseling, metamorfose, ei, embryo, nymfe, larve, rups, made, pop, cocon, vervellen, verpoppen, volwassen, imago
Voortplanting en ontwikkeling	Kiemen van zaad	Kieming van zaad	Spore, zaad, zaadhuid, kiem, reservevoedsel, zaadlob, kiemrust, prikkel, kiemen, kiemplant
Diversiteit en mobiliteit	Algemeen, zeldzaam en uitgestorven -> leefomstandigheden	Fossielen	Leefomgeving, algemeen, zeldzaam, uitsterven, wettelijk beschermd, fossiel, fossiele brandstof
Diversiteit en mobiliteit	De manier waarop dieren en mensen bewegen en voortbewegen	Verplaatsing bij dieren	Bewegen, voortbewegen, voeden (eten), vijand, voortplanten, gewerveld dier, ongewerveld dier, skelet, geraamte, bot, spier, pees, samentrekken, ontspannen, huidpantser, gewricht, kraakbeen, hersenen, zintuig, evenwichtsorgaan
Diversiteit en mobiliteit	De verspreiding van sporen en zaden	Verplaatsing bij planten	Vrucht, zaad, kiemen, kiemrust, zelfverspreiding, windverspreiding, waterverspreiding, dierverspreiding, spore
Energie en kracht	Energiegebruik (besparing)	Energiegebruik	Warmte, energie, energiestroming, warmteverlies, isolatie, watt, kilowattuur, energiebesparing, spaarlamp, groene stroom
Waarneming, uitscheiding, Transport, afweer een erfelijkheid	Manieren van communicatie	Communicatie	Communicatie, boodschap, betekenis, informatie, vorm, kleur, smaak, geur, geluid, beweging, vogelzang, honingmerk, bijendans, lichaamsgeur
Vaste stoffen, vloeistoffen en gassen	Lichaamsbouw van dieren op of in de bodem	Aanpassingen aan leven in / op bodem	Kruipen, lopen, springen, klimmen, poot, nagel, voet, slijmspoor, staart, evenwicht, luchtweerstand, stroomlijn, hol, holbewoner, schelpdier, siphon, voelspriet, platdier
Voeding	De voeding van planten	Voeding van planten; water en licht	Water, wortelstelsel, wortelhaar, zandgrond, kleigrond, zonlicht, bladstand, zonplant, bladstand, zonplant, schaduwplant, reservevoedsel, klimplant, winden, rank, hechtwortel
Voeding	Dieren en hun voedselpatroon	Voeding van dieren	Voedsel, voedingsstof, planteneter, vleeseter, alleseter, eten, drinken, voedsel zoeken, maaltijd
Voeding	De samenstelling van voedsel	Voeding van de mens	Voedsel, voedingsstof, voedingsmiddel, vetten, koolhydraten, suiker, zetmeel, eiwitten, mineralen, ijzer, kalk, zouten, voedingsvezels, vocht, vitaminen, samenstelling, energie, kilojoule
Voeding en voortplanting	Bacteriën en schimmels	Gebruik van bacteriën en schimmels door de mens	Organisme, bacterie, darmbacterie, melkzuurbacterie, schimmel, gist, penicilline, vermeerderen, spore, suiker, melkzuur, steriel, bederven, houdbaarheid
Voeding en voortplanting	De samenhang in voedselrelaties	Voedselwebben	Voedsel, voedselweb, voedselketen, plant, dier, prooidier, eenzijdig, gevarieerd, afhankelijk
Voeding en voortplanting	Het leefgebied van mens en dier	Territorium gedrag	Territorium, grens, afbakenen, voortplanting, voedsel, veiligheid, beschermen, verdedigen, veroveren, indringer, nest, hol

Groep 8			
Thema (leergebied)	Doelen	Hoofdstuk	Inhoud
Voortplanting en ontwikkeling	Voortplanting bij dieren	Eieren en jongen	Volwassen, voortplanten, ei, larve, pop, groeien, verpoppen, gedaantewisseling, eitje, zaadcel, versmelten, bevruchten, uitwendige bevruchting, inwendige bevruchting, broedzorg
Voortplanting en ontwikkeling	Voortplanting bij planten	Bloemen, zaden en vruchten	Bloem, voortplantingsorgaan, voortplantingscel, meeldraad, stuifmeel, stamper, vruchtbeginsel, vrucht, zaadbeginsel, zaad, voortplanting, bestuiving, windbestuiving, insectenbestuiving, bevruchting
Voortplanting en ontwikkeling	De bouw en voortplanting van bacteriën en schimmels	Bacteriën en schimmels	Bacterie, schimmel, cel, celdeling, eencellig, meercellig, gist, schimmeldraad, paddestoel, buisje, plaatje, spore, voortplanten, vermeerderen, kolonie
Diversiteit en mobiliteit	De natuurlijke verspreiding van planten en dieren	Op eigen kracht	Omgeving, mineralen, voedselarm, voedselrijk, brak, zout, zoet, nestgelegenheid, verspreiding, barrière
Diversiteit en mobiliteit	Domesticatie en introductie van planten en dieren	Planten en dieren te gast	Domesticatie, exotisch, sierplant, huisdier, flora, fauna, voedsel
Diversiteit en mobiliteit	Leven in het water, in de bodem en in de lucht	Een schil vol leven	Aarde, aardkorst, atmosfeer, bodem, water, lucht, vis, amfibie, reptiel, vogel, zoogdier, voortbewegen, vin, bot, wervelkolom, rib, spier, huid, poot, vleugel, veer, zwemvlies, zwemmen, kruipen, lopen, vliegen
Licht, geluid en warmte	Het bioritme van organismen	Leven met een klok en een kalender	Dagdier, schemerdier, nachtdier, bloeien, eten, aanpassen, voedselketen, voedselweb, grondwater, bevriezen, seizoen, winter, lente, zomer, herfst, overwinteren, eenjarig, meerjarig, trekvogel, zomergast, wintergast, herfstkleur, lichaamstemperatuur, voedselvoorraad, winterslaap
Waarneming, uitscheiding, Transport, afweer een erfelijkheid	De afweer van lichaamsvreemde stoffen	Je lichaam in actie	Gezond, ziek, wond, ademen, eten, virus, bacterie, besmetting, infectie, bloed, witte bloedcel, bloedkorst, hygiëne, weerstand, conditie, immuun, kinderziekte
Waarneming, uitscheiding, transport, afweer een erfelijkheid	Erfelijkheid	Van je ouders	Erfelijk, eigenschap, informatie, eicel, zaadcel, stuifmeel, bestuiving, bevruchting, omgeving, fokken, kweken, selecteren
Waarneming, uitscheiding, transport, afweer een erfelijkheid	Lichaamstemperatuur	Op temperatuur	Lichaamstemperatuur, omgevingstemperatuur, huid, haren, veren, vet, ruilen, isoleren, afkoelen, opwarmen, graden Celsius, kippenvel, rillen, zweten, verdampen
Vaste stoffen, vloeistoffen en gassen	Dieren in het water; speciale aanpassingen	Als een vis in het water	Ademen, zuurstof, kooldioxide, long, kieuw, kieuwplaat, voortbewegen, opwaartse kracht, stroomlijn, vin, poot, zwemvlies, wateroppervlak, oppervlaktebescherming, zwemmen, lichaamstemperatuur, speklaag
Voeding	De voeding van planten	Een bijzonder begin	Voedselketen, fotosynthese, water, mineraal, kooldioxide, zonlicht, energie, suiker, wortel, vaatbundel, bladnerf, huidmondje, ademen, eiwit, vet, zetmeel, vitamine
Voeding en voortplanting	Dode planten en dieren	Opbouw en afbraak	Voedselketen, plantenafval, bodemdier, voedingsstof, humus, verteren, mineraal, natuurlijke vijand, aaseter, kadaver
Voeding en voortplanting	De kringloop van mineralen en gassen	Afval als grondstof	Voedselketen, kringloop, water, minderaal, ademhaling, gas, kooldioxide, zuurstof, voedingsstof, afvalstof, verteren, verbranden, afhankelijk
Voeding en voortplanting	Het samenleven van planten en dieren	Dicht op elkaar	Samenleven, samenwerken, kolonie, taak, mannetje, vrouwtje, koningin, dar, werkster, voortplanting, voortplantingsorgaan, vruchtbaar, onvruchtbaar, bruidsvrucht, raat, voedsel, larve, korstmos, schimmel, alg, mineraal, bladgroen, suiker, pionier, kiemplant, concurrentie, territorium, pikafstand

Wijzer door de natuur

Wijzer door de natuur biedt een doorgaande lijn voor groep 1 t/m 8. Via activiteiten maken de groepen 1 en 2 kennis met natuuronderwijs, aardrijkskunde en geschiedenis. De werkboekjes voor groep 3 en 4 vormen een speelse voorbereiding op de methodische aanpak in de groepen 5 t/m 8. Wijzer door de natuur besteedt in elk hoofdstuk aandacht aan "techniek om je heen".

Uit "Wijzer door de natuur" hebben de volgende thema's direct aansluiting met boerderijeducatie.

Groep 5			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Planten en dieren (levende natuur)	Leren omgaan met en het verzorgen van dieren en planten	Directe leefomgeving	Dieren en planten thuis Plantensoorten voor binnen en buiten, planten en (huis)dieren verzorgen, dieren uit het binnen- en buitenland
Planten en dieren (levende natuur)	Omgeving leren kennen	Seizoenen (herfst)	Kleine beestjes Welke dieren leven er in of op de bodem of in het water? Wat is een kringloop? Bekijken van onderdelen van een insect
Planten en dieren (levende natuur)	Cyclus in het jaar, groei van planten, voortplanting bij bijen	Seizoenen (lente)	In de knop, uit de knop Bespreking van de seizoenen en hun karakteristieken. Bollen, knollen, ontkiemen van planten. Het leven in een bijenkorf
Niet-levende natuur	Herkennen van grondsoorten	Grond onder je voeten (project)	Grond onder je voeten Verschillende grondsoorten bekijken en herkennen
"Eigen Lichaam"	Ontdekken van de zintuigen	Dat ben je zelf!	Zien, horen, ruiken Het ontdekken van de wereld door de zintuigen
Milieu	Dierbescherming	Daar heb je mee te maken	Beestenboel Leefgebied en klimaat voor dieren
Techniek	Vergroten	Seizoenen (herfst)	Kleine beestjes Het gebruik van microscoop, vergroten en lenzen
Techniek	Zintuigen	Dat ben je zelf!	Zien, horen, ruiken
Techniek	Voeding	Hoe maak je dat?	Melk, boter, kaas De productie van voedings- en gebruiksmiddelen

Groep 6			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Planten en dieren (levende natuur)	Omgeving leren kennen	Directe leefomgeving	Natuur om de school Planten en dieren op het plein, in het gras ontdekken Zelf een herbarium maken
Planten en dieren (levende natuur)	Omgeving, kringloop van voedingsstoffen	Seizoenen (herfst)	Opruimers in de natuur Wat is een schimmel en een paddestoel? Uit welke onderdelen bestaan ze en wat is hun functie?
Planten en dieren (levende natuur)	Voortplanting bij dieren	Seizoenen (lente)	Jonge dieren Voortplanting bij dieren. Metamorfose and levenscyclus bij insecten
"Eigen Lichaam"	Zintuigen	Dat ben je zelf!	Proeven en voelen Hoe gebruik je de zintuigen smaak en tast? Verschillende smaken definiëren
Milieu	Diersporen en mensensporen	Daar heb je mee te maken	Welke sporen en resten (afval) laten mensen / dieren achter? Wat is huisvuil, zwerfafval, compost
Techniek	Voeding	Hoe maak je dat?	Van graan tot brood Wat groeit er op een akker? Het beheren van akkers en het bewerken van graan tot brood

Groep 7			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Planten en dieren (levende natuur)	Omgeving, kringloop van voedingsstoffen	Seizoenen (herfst)	Zomer- en wintertijd Verspreiding van zaden en vruchten
Planten en dieren (levende natuur)	Omgeving	Seizoenen (lente)	Een veilige schuilplaats Dieren hebben plekken nodig in de natuur voor schuilen, voedsel of nesten
“Eigen Lichaam”	Je huid en skelet	Dat ben je zelf!	Huid, veren, haren of schubben, voortbewegen, spieren en botten

Groep 8			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Niet levende natuur	Omgeving, duurzame keuzes maken	Directe leefomgeving	Energie (wind, water, fossiele brandstoffen)
Planten en dieren (levende natuur)	Seizoenen	Seizoenen (herfst)	Winterslaap, dierentrek
Niet levende natuur	Elementen	Seizoenen (lente)	Klimaat en weer Het weerbericht, luchtdruk, windkracht, meteorologie, broeikaseffect.
“Eigen Lichaam”	Voeding	Dat ben je zelf!	Eten en gegeten worden, de kringloop in de natuur Gezond eten en lekker eten
Milieu	Natuurbescherming / behoud	Daar heb je mee te maken	Nederland vroeger: prehistorie, ijstijd, biotoop Bedreiging en bescherming van de natuur Natuurbehoud, Nationale parken, nieuwe natuur.
Techniek	Afval	Hoe maak je dat?	Verpakkingen

Leefwereld

Leefwereld biedt een doorgaande leerlijn voor groep 1 t/m 8. Per jaargroep zijn telkens vier specifieke techniekhoofdstukken opgenomen. Hierin komen constructies, transport, productie en communicatie uitgebreid aan bod. Leefwereld is de meeste gebruikte natuurmethode binnen het basisonderwijs.

Uit “Leefwereld” hebben de volgende thema’s direct aansluiting met boerderijeducatie.

Groep 5			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Planten en dieren (levende natuur)	Planten en dieren leren kennen, manieren van voortplanting van organismen	Uiterlijke bouw, aanpassingen samenleven, groei en voortplanting	Spinnen, gras, graan, bol en knol, vleermuizen, vacht en veren, takken en knoppen, humuseters, pad en kikker
Niet-levende natuur	Onderzoek doen aan verschijnselen en het weer	Weer, materialen en eigenschappen, kleur	Herfstweer, vloeistoffen, kleur
“Eigen Lichaam”	Bijdrage leveren aan bevordering eigen gezondheid	Gezondheid	Voeding
Milieu	Met zorg omgaan met natuur en milieu	Relatie mens-milieu, milieuproblemen	Broodbakken, groen afval

Groep 6			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Planten en dieren (levende natuur)	Planten en dieren leren kennen, manieren van voortplanting van organismen, aanpassing organismen	Uiterlijk en bouw, samenleven	Bloembouw, paddestoel, schimmel, insecten, zaadverspreiding, planten in de winter, zaden, kieming, eigen tuintje, sloot
Niet-levende natuur	Onderzoek doen aan verschijnselen	materialen en eigenschappen geluid	tuongrond en geluid

Milieu	Wisselwerking tussen mens en milieu	Relatie mens en milieu, milieuproblemen	Wonen in een wijk, energiebesparing
Techniek	Oplossingen ontwerpen en onderzoeken	communicatie	Gebruik internet en computer

Groep 7			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Planten en dieren (levende natuur)	Planten en dieren leren kennen, manieren van voortplanting van organismen, aanpassing organismen	Uiterlijk en bouw, aanpassingen, samenleven, groei en voortplanting	Cultuurgewassen, mossen en korstmossen, lentebloeiers, plant, plek vroege bloeiers, bossen, bosdieren, vogels en nesten
Niet-levende natuur	Onderzoek doen aan verschijnselen en het weer	Weer, kracht en energie, materialen en eigenschappen, kleur.	Het weer, kracht door lucht, elektriciteit schakelen, katrollen, waterkringloop
“Eigen Lichaam”	Bouw en functie eigen lichaam beschrijven	Gezondheid	Voeding
Milieu	Wisselwerking tussen mens en milieu	Relatie mens en milieu, milieuproblemen	Waternvervuiling, afval scheiden

Groep 8			
Leergebied/ Domein	Doelen	Thema	Inhoud
Planten en dieren (levende natuur)	Planten en dieren leren kennen, manieren van voortplanting van organismen, aanpassing organismen	Aanpassingen, samenleven, Groei en voortplanting	Vogeltrek, diertaal, sociale insecten, bloembestuiving
Niet-levende natuur	Onderzoek doen aan verschijnselen en het weer, natuurverschijnselen verklaren	Heelal, kracht en energie, materialen en eigenschappen	Weer, warmte, grond en bodem
Milieu	Wisselwerking tussen mens en milieu, met zorg omgaan met natuur en milieu	Relatie mens en milieu, milieuproblemen	Dierenleed

Bijlage 7: Aansluiting kerndoelen voortgezet onderwijs (onderbouw) met thema's boerderijeducatie

Door selectie zijn alleen die kerndoelen genoemd die directe relatie hebben met boerderijeducatie

Nederlands

1. De leerling leert zich mondeling en schriftelijk begrijpelijk uit te drukken.
2. De leerling leert zich te houden aan conventies (spelling, grammaticaal correcte zinnen, woordgebruik) en leert het belang van die conventies te zien.
4. De leerling leert strategieën te gebruiken bij het verwerven van informatie uit gesproken en geschreven teksten.
6. De leerling leert deel te nemen aan overleg, planning, discussie in een groep.
7. De leerling leert een mondelinge presentatie te geven.
9. De leerling leert taalactiviteiten (spreken, luisteren, schrijven en lezen) planmatig voor te bereiden en uit te voeren.
10. De leerling leert te reflecteren op de manier waarop hij zijn taalactiviteiten uitvoert en leert, op grond daarvan en van reacties van anderen, conclusies te trekken voor het uitvoeren van nieuwe taalactiviteiten.

Rekenen en wiskunde

20. De leerling leert alleen en in samenwerking met anderen in praktische situaties wiskunde te herkennen en te gebruiken om problemen op te lossen.
22. De leerling leert de structuur en de samenhang te doorzien van positieve en negatieve getallen, decimale getallen, breuken, procenten en verhoudingen, en leert ermee te werken in zinvolle en praktische situaties.
23. De leerling leert exact en schattend rekenen en redeneren op basis van inzicht in nauwkeurigheid, orde van grootte en marges die in een gegeven situatie passend zijn.
24. De leerling leert meten, leert structuur en samenhang doorzien van het metrieke stelsel, en leert rekenen met maten voor grootheden die gangbaar zijn in relevante toepassingen.
25. De leerling leert informele notaties, schematische voorstellingen, tabellen, grafieken en formules te gebruiken om greep te krijgen op verbanden tussen grootheden en variabelen.
26. De leerling leert te werken met platte en ruimtelijke vormen en structuren, leert daarvan afbeeldingen te maken en deze te interpreteren, en leert met hun eigenschappen en afmetingen te rekenen en te redeneren.
27. De leerling leert gegevens systematisch te beschrijven, ordenen en visualiseren, en leert gegevens, representaties en conclusies kritisch te beoordelen.

Mens en Natuur

28. De leerling leert vragen over natuurwetenschappelijke, technologische en zorggerelateerde onderwerpen om te zetten in onderzoeksvragen, een dergelijk onderzoek over een natuurwetenschappelijk onderwerp uit te voeren en de uitkomsten daarvan te presenteren.
29. De leerling leert kennis te verwerven over en inzicht te verkrijgen in sleutelbegrippen uit het gebied van de levende en niet-levende natuur, en leert deze sleutelbegrippen te verbinden met situaties in het dagelijks leven.
30. De leerling leert dat mensen, dieren en planten in wisselwerking staan met elkaar en hun omgeving (milieu), en dat technologische en natuurwetenschappelijke toepassingen de duurzame kwaliteit daarvan zowel positief als negatief kunnen beïnvloeden.
31. De leerling leert onder andere door praktisch werk kennis te verwerven over en inzicht te verkrijgen in processen uit de levende en niet-levende natuur en hun relatie met omgeving en milieu.
32. De leerling leert te werken met theorieën en modellen door onderzoek te doen naar natuurkundige en scheikundige verschijnselen als elektriciteit, geluid, licht, beweging, energie en materie.

33. De leerling leert door onderzoek kennis te verwerven over voor hem relevante technische producten en systemen, leert deze kennis naar waarde te schatten en op planmatige wijze een technisch product te ontwerpen en te maken.
34. De leerling leert hoofdzaken te begrijpen van bouw en functie van het menselijk lichaam, verbanden te leggen met het bevorderen van lichamelijke en psychische gezondheid, en daarin een eigen verantwoordelijkheid te nemen.
35. De leerling leert over zorg en leert zorgen voor zichzelf, anderen en zijn omgeving, en hoe hij de veiligheid van zichzelf en anderen in verschillende leefsituaties (wonen, leren, werken, uitgaan, verkeer) positief kan beïnvloeden.

Mens en maatschappij

36. De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.
38. De leerling leert een eigentijds beeld van de eigen omgeving, Nederland, Europa en de wereld te gebruiken om verschijnselen en ontwikkelingen in hun omgeving te plaatsen.
39. De leerling leert een eenvoudig onderzoek uit te voeren naar een actueel maatschappelijk verschijnsel en de uitkomsten daarvan te presenteren.
40. De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en hij leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken.
41. De leerling leert de atlas als informatiebron te gebruiken en kaarten te lezen en te analyseren om zich te oriënteren, zich een beeld van een gebied te vormen of antwoorden op vragen te vinden.
42. De leerling leert in eigen ervaringen en in de eigen omgeving effecten te herkennen van keuzes op het gebied van werk en zorg, wonen en recreëren, consumeren en budgetteren, verkeer en milieu.
43. De leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband te brengen, en leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen.
45. De leerling leert de betekenis van Europese samenwerking en de Europese Unie te begrijpen voor zichzelf, Nederland en de wereld.

Bewegen en sport

54. De leerling leert door middel van uitdagende bewegingssituaties zijn bewegingsrepertoire uit te breiden.
55. De leerling leert de hoofdbeginselen van de bewegingsactiviteiten op eigen niveau toe te passen.
56. De leerling leert tijdens de bewegingsactiviteiten sportief te zijn, rekening te houden met de mogelijkheden en voorkeuren van anderen, en respect en zorg voor elkaar.
57. De leerling leert eenvoudige regelende taken te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en samen met andere leerlingen bewegingsactiviteiten te beoefenen.
58. De leerling leert door deel te nemen aan praktische bewegingsactiviteiten de waarde van het bewegen voor gezondheid en welzijn kennen en ervaren.